

DOETINCHEM EN

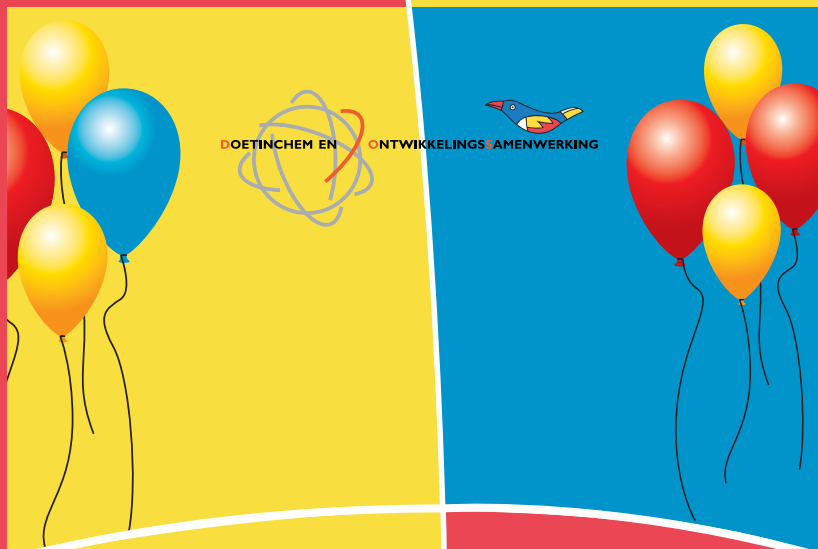
ONTWIKKELINGS SAMENWERKING

Jaarverslag 2016

Stedenband Doetinchem La Libertad

**Doetinchem en
Ontwikkelingssamenwerking
stedenband
Doetinchem-La Libertad**

**1991 tot 2016
25 jaar stedenband**

**met een overzicht van
de ontwikkelingen in
La Libertad waarbij
Doetinchem de helpende
hand heeft geboden
in de bijlagen**

Inhoud

Organisatie	2
Voorwoord	3
Activiteiten in Doetinchem	4
Foto-expositie en informatieavond over 25 jaar stedenband Doetinchem met La Libertad in het stadhuis	4
Doetinchem-La Libertad present bij multiculturele ontmoeting op 16 oktober	4
Presentatie informatieve raadsvergadering 27 oktober	4
Fototentoonstelling over 25 jaar stedenband Doetinchem-La Libertad in 't Brewinc	4
Publicaties in pers en sociale media	5
Uitwisselingen	5
Bestuurlijk werkbezoek aan La Libertad van 7 tot 14 februari 2016	5
Kort bezoek aan La Libertad door Monic Schaapveld	6
Stand van zaken projecten La Libertad	8
Alle kinderen naar school	8
Los Pipitos	9
Beroepsonderwijs	10
Woningbouw	11
Project Viviendas Sostenible VI voor de bouw van vijf huizen	11
Asilo de Ancianos	12
Ontwikkeling toerisme in La Libertad	13
Trazabilidad	17
Schoon water voor La Libertad	17
Jaarrekening DOS 2016	19
Balans per 31 december	19
Overzicht Baten en lasten	19
Toelichting op de balans	20
Toelichting op het overzicht baten en lasten	21
Lijst van afkortingen	22
BIJLAGEN	23
Bijlage 1 Visie DOS op de stedenband Doetinchem-La Libertad na 2015	23
Bijlage 2 Raadsvoorstel kader stedenbanden	26
Bijlage 3 Raadsbesluit kader stedenbanden	29
Bijlage 4 Door of met medewerking van DOS uitgevoerde projecten in La Libertad in de periode 1992	30
Bijlage 5 25 jaar stedenband Doetinchem-La Libertad	33

Organisatie

De stichting Doetinchem en Ontwikkelingssamenwerking (DOS) is een vrijwilligersorganisatie die, samen met zoveel mogelijk partners uit het maatschappelijk middenveld van Doetinchem, invulling geeft aan de stedenband met La Libertad, Nicaragua. Sinds 1992 zijn vele kleine en grotere projecten gerealiseerd.

DOS is in 1990 opgericht op initiatief van de gemeenteraad van Doetinchem, met als doel een stedenbandrelatie aan te gaan met een stad in een ontwikkelingsland. Dat is La Libertad in Nicaragua geworden.

Van 2007 tot 2016 was Doetinchem aangesloten bij het programma Caminando Juntos van het Landelijk Beraad Stedenbanden Nederland-Nicaragua (LBSNN) en Hivos. Het werken aan de millenniumdoelen stond centraal. La Libertad is door DOS ondersteund op het niveau van onderwijs, water en sanitatie, huizenbouw en bevordering van de lokale economie. Daarnaast steunen we kleinschalige sociale projecten.

Stichting Doetinchem en Ontwikkelingssamenwerking (DOS)

Wilhelminastraat 77

7001 GV Doetinchem

0314 332 995

secretariaat@dos-doetinchem.nl

www.dos-doetinchem.nl

www.facebook.com/doetinchem.enontwikkelingssamenwerking

Bestuur

Ted van Vilsteren (voorzitter)

Anneke van der Haar-van der Hoeven (secretaris)

Josée Fenneman (penningmeester)

Jos Leeters (woningbouw)

Cathy Bouwens (namens de gemeenteraad)

Mart Hopmans (onderwijs)

Jan Smit (bedrijfsleven en woningbouw)

Jeroen Helder (water)

Vera Buddingh (beroepsonderwijs)

Monic Schaapveld (PR en tolk/vertaalster)

Comité van Aanbeveling

Herman Kaiser (burgemeester van Doetinchem tot juli 2013)

Sarien Shkolnik-Oostwouder (raad van bestuur Graafschap College)

Dick Chargois (bedrijfsleven)

Financiële handelingen namens DOS

Dirk Stouten

NL 19 RABO 0384 3788 97

Kamer van Koophandel

41051015

Voorwoord

In 2016 bestond de stedenband tussen Doetinchem en La Libertad 25 jaar. Met een fototentoonstelling in het stadhuis en in 't Brewinc hebben we daar aandacht aan besteed. In bijlage 4 en 5 een overzicht van de projecten van de afgelopen 25 jaar. Tijdens het bezoek van de Doetinchemse delegatie in februari heeft Doetinchem geld beschikbaar gesteld voor de aanschaf van een beamer en geluidsinstallatie voor het gemeenschapshuis, de Casa de la Hermandad. Zowel de scholen als FC Juntos kunnen daarvan gebruik maken voor educatieve, recreatieve en economische doeleinden.

Met LBSNN zijn afspraken gemaakt over de eindafrekening van wederzijdse investeringen en eindrapportage over de bestedingen voor beroepsonderwijs, toerisme en woningbouw. Daarna zal DOS geen gebruik meer maken van de diensten van LBSNN.

Het was ook het jaar van beraad over de toekomst van de stedenband. Via een visiedocument heeft DOS haar ideeën voor de toekomst voorgelegd aan het gemeentebestuur. Op 22 december 2016 heeft de gemeenteraad besloten om de stedenband met La Libertad tot en met 2019 te continueren. Voor de stedenband met La Libertad heeft Doetinchem via DOS de afgelopen jaren een bijdrage geleverd aan het realiseren van de millenniumdoelen. Deze millenniumdoelen zijn formeel afgelopen, maar er zijn lopende projecten en projecten waarvoor gelden gereserveerd staan die nog afgerond moeten worden. Het is van belang om de komende periode zicht te houden op de gedane investeringen. Om de stedenband ook de komende periode tot en met 2019 handen en voeten te geven, zal DOS activiteiten ontplooiën en bemiddelen tussen inwoners en organisaties in Doetinchem en La Libertad. Het gaat om verzoeken om uitwisseling en expertise en het creëren van daarvoor benodigde fondsen. Zie ook bijlagen 1, 2 en 3.

DOS kan haar werk alleen doen dankzij de inzet van een groot aantal vrijwilligers. Langs deze weg bedank ik deze vrijwilligers van harte voor hun bijdrage en enthousiasme.

In dit jaarverslag treft u een overzicht aan van de activiteiten in Doetinchem en de stand van zaken van de projecten in La Libertad. Op www.dos-doetinchem.nl vindt u meer informatie. Daarnaast presenteren we de jaarrekening met een overzicht van de baten en lasten.

Ted van Vilsteren,
voorzitter stichting Doetinchem en Ontwikkelingssamenwerking

Activiteiten in Doetinchem

Foto-expositie en informatieavond over 25 jaar stedenband Doetinchem met La Libertad in het stadhuis

In de hal van het stadhuis van Doetinchem was van 11 maart tot 8 april een foto-expositie te zien, die een beeld gaf van de activiteiten in La Libertad van de afgelopen 25 jaar.

Op 7 april presenteerde het bestuur van DOS voor belangstellenden, waaronder donateurs, ex-bestuursleden en raadsleden, een overzicht van de projecten van met name de periode 2007 tot 2015. Daarin heeft de nadruk gelegen op het behalen van een aantal millenniumdoelen.

Ter gelegenheid van het jubileum heeft DOS een boekje uitgegeven met daarin alle muurschilderingen die in de afgelopen 25 jaar met hulp van Nicaraguaanse muurschilders in Doetinchem zijn gemaakt.

Doetinchem-La Libertad present bij multiculturele ontmoeting op 16 oktober

Presentatie informatieve raadsvergadering 27 oktober

Cathy Bouwens, gemeenteraadslid voor het CDA en namens de raad afgevaardigd in het bestuur van DOS, schetste de laatste stand van zaken van de projecten in La Libertad. Dit ook ter voorbereiding op het besluit dat de gemeenteraad in december over de toekomst van de stedenbanden zal nemen.

Fototentoonstelling over 25 jaar stedenband Doetinchem-La Libertad in 't Brewinc

In het najaar van 2016 zijn in samenwerking met de bibliotheek voorbereidingen getroffen voor een fototentoonstelling in 't Brewinc gedurende de maand januari 2017. Op donderdag 5 januari is er van 10.30 tot 12.30 uur in de bibliotheek een interactieve vertelling door kinderboekenschrijver Gerard Sonnemans gepland. Hij zal vertellen over zijn boek "Het lot van een geluksvogel", dat gaat over kinderen in Nicaragua. Daarna gaan de kinderen onder leiding van de schrijver en vrijwilligers van DOS het verhaal verbeelden. Voor de kinderen is er de mogelijkheid hun kunstwerk te exposeren, gedurende de overige weken van de fototentoonstelling.

Bestuursleden van DOS zullen een aantal dagdelen aanwezig zijn voor informatie.

Publicaties in pers en sociale media

In maart en april hebben berichten over de expositie gestaan in Doetinchems Vizier, de gemeentepagina van de gemeente Doetinchem en in kerkblad Ontmoeting.

In De Gelderlander heeft op 31 maart een uitgebreid artikel gestaan over een kwart eeuw hulp aan La Libertad: “La Libertad leeft op door 25 jaar hulp: Stedenband met Doetinchem heeft volop resultaat opgeleverd.”

DOS heeft in april en november een digitale nieuwsbrief verspreid. Op de facebookpagina en op de website van DOS was steeds het laatste nieuws te lezen.

Uitwisselingen

Bestuurlijk werkbezoek aan La Libertad van 7 tot 14 februari 2016

De delegatie bestond uit: burgemeester Niels E. Joosten, Jeroen Snijder (hoofd internationale betrekkingen) en Justin Walker (ambtenaar stedenbanden) van de gemeente Doetinchem en Ted van Vilsteren, Anneke van der Haar en Monic Schaapveld, respectievelijk voorzitter, secretaris en bestuurslid/tolk van DOS.

Doel van het bezoek was het krijgen van een overzicht van de projecten waaraan Doetinchem heeft bijgedragen. Met name wilden we zicht krijgen op woningbouw, basisonderwijs, ontwikkelen beroepsopleidingen, schoon water en het beheer van het stroomgebied van de Rio San Miguel. Ook liet de delegatie zich informeren over de toeristische ontwikkeling in La Libertad; hoe het ervoor staat met de verbetering van de basisinfrastructuur en het versterken van het toeristisch potentieel.

Ontvangst delegatie uit Doetinchem

Informeel samenzijn met oude en nieuwe burgemeester

De delegatie voelde zich erg welkom door het onthaal van vertegenwoordigers van de gemeente La Libertad en Fundacion Crecemos Juntos. Een groep leerlingen van basisschool José Reyes Canales stond klaar met vlaggetjes en ballonnen. Het was een verrassing dat er een uitgewerkt programma van uur tot uur klaar lag.

Het was goed om te zien dat de bouw van het bejaardenhuis van start gaat. Tijdens het bezoek van de Doetinchemse delegatie aan La Libertad is de eerste steen gelegd.

Ook zijn we blij dat het project Vivienda Sostenible voor de bouw van vijf nieuwe huizen goed loopt. Begin januari 2016 is begonnen met de bouw van twee nieuwe huizen. Ze zijn bestemd voor mensen met een bescheiden, maar vast inkomen, die belangrijk zijn voor La Libertad. De Doetinchemse delegatie bracht een bezoek aan een huis in aanbouw en drie al bestaande huizen. Ook bezochten zij de huidige woning van een van degenen die in aanmerking komen voor een nieuw huis; op dit moment wonen er drie generaties en nog een familielid in hetzelfde huis.

Via excursies kreeg de delegatie zicht op de industriële en ambachtelijke goudwinning. Ook zagen zij dat het afgeronde project Schoon water voor La Libertad een vervolg krijgt met de aanleg van een duurzaam drinkwaternetwerk met middelen die door de Nicaraguaanse overheid en de industriële mijn B2Gold zijn gegenereerd. Een bezoek aan boerderijen in het buitengebied gaf enig inzicht in het toeristisch potentieel op het platteland.

De delegatie bezocht enkele basisscholen en was aanwezig bij de uitreiking van de diploma's voor leerling-verpleegkundigen. Ook bezochten zij het Centro de Salud (gezondheidscentrum), een mooi en functioneel gebouw, dat met middelen van de Nicaraguaanse overheid is gerealiseerd.

Tijdens het afsluitende diner met daaraan voorafgaand een speciale raadsvergadering krijgt burgemeester Niels Joosten een gouden sleutel van de stad La Libertad uitgereikt en ontvangt Ted van Vilsteren de culturele orde Cornelio Silva Argüello. Na een aantal toespraken met veel lovende woorden over en weer is het tijd voor het diner en het uitwisselen van geschenken. Muziek is er ook. Zowel de traditionele mariachis als een groep blazers laten om beurten van zich horen.

Kort bezoek aan La Libertad door Monic Schaapveld

In december 2016 en begin januari 2017 was Monic Schaapveld voor haar werk in Nicaragua. Zij bracht een tweedaags bezoek aan La Libertad.

Onderwerpen die besproken zijn:

De toekomst van de stedenband. FCJ wil graag doorgaan met de lopende projecten en streeft naar vernieuwing in het bestuur. Monic heeft meegedeeld dat de gemeente Doetinchem de komende drie jaar DOS blijft ondersteunen, maar met een lager bedrag dan voorheen. Dat er geen grote projecten ondersteund gaan worden, maar meer op incidentele basis, op aanvraag van La Libertad.

Verder is uitgelegd dat we nog steeds wachten op de afrekeningen met het LBSNN van de projecten in Caminando Juntos 2. Als alles is afgerond met het LBSNN zeggen DOS en gemeente Doetinchem het lidmaatschap met LBSNN op.

De stand van zaken van de lopende projecten (trazabilidad, woningbouw, aanschaf beamer en geluidsinstallatie, toerisme, onderwijs, asilo de ancianos) is geëvalueerd. Voor details zie de hoofdstukken over de projecten elders in het jaarverslag.

De nieuwe woningcommissie van La Libertad

Vooraan het huis van Jorge, daarachter het huis van Hassel

Tijdens het bezoek van de Doetinchemse delegatie in februari zijn een beamer en geluidsinstallatie voor het gemeenschapshuis toegezegd. Het geld hiervoor is inmiddels gestort op de rekening van FC Juntos. Nezel, de administratrice van FC Juntos, gaat deze week naar Managua voor de aankoop van de beamer. De geluidsinstallatie wordt in Juigalpa gekocht. De bonnen worden daarna gemaild naar DOS.

Met FC Juntos is gesproken over mogelijkheden om eigen middelen te verwerven, want tot nu toe komt er alleen uit het huizenproject geld voor het functioneren van FC Juntos. Geopperd wordt om filmavonden te organiseren voor jongeren of andere leeftijdsgroepen en daarvoor een kleine bijdrage te vragen.

Wat betreft het verlenen van leningen en voorschotten is besloten om die niet meer te geven en dit duidelijk in de notulen van FC Juntos op te nemen. Nieuwe projectvoorstellen moeten eerst voorgelegd worden aan het bestuur van FC Juntos voor deze naar DOS gestuurd worden.

Verder zijn Monic de volgende zaken opgevallen:

De drinkwatervoorziening is verbeterd, het gaat nog steeds per sector, maar men heeft nu wel vaker water. Als het veel regent, is de rivier te troebel en kan de zuiveringsinstallatie het niet aan en is er dus langer geen water. Iedereen die Monic gesproken heeft, is positief over de verbetering.

De overdekte markt en het busstation zijn nog niet klaar. Over deze plannen is men een stuk minder positief, veel te ver weg. De brandweerkazerne is wel klaar. Meerdere straten zijn verhard, door de mijn en door de gemeente. En verder zijn er opeens een heleboel comedores (kleine eethuisjes) bijgekomen.

Stand van zaken projecten La Libertad

Alle kinderen naar school

Van 2008 tot 2014 heeft Doetinchem € 128.800 geïnvesteerd in het basisonderwijs. Daarvan komt de helft uit Doetinchem en de andere helft via cofinanciering van Hivos/LBSNN. Daarvoor zijn vier scholen gebouwd in het buitengebied van La Libertad en twee scholen gerepareerd. Bijna 1500 kinderen ontvingen een rugzakje met schoolspullen. Ruim 200 nieuwe schoolbankjes konden aangeschaft worden en 200 schoolbankjes werden gerepareerd. Meer dan 1200 ouders kregen een scholing over het belang van onderwijs, ouderverantwoordelijkheid, kinderrechten, kinderarbeid en het creëren van kinderarbeidvrije zones.

We investeerden in methoden die de kwaliteit van het onderwijs verbeteren. Jaarlijks droeg Doetinchem bij aan de training van meer dan 100 leerkrachten door het ministerie van onderwijs in Nicaragua. Daarnaast zijn leerkrachten bijgeschoold in het ontwikkelen en toepassen van educatieve spellen op basis van de Doetinchemse methode. Tijdens het bezoek van de Doetinchemse delegatie in februari 2014 en juni 2015 hebben Lipkje Stolk en Mart Hopmans workshops verzorgd met nieuw materiaal dat ontwikkeld is door Lipkje Stolk en door een leerkracht uit buurgemeente San Pedro. Daar was men enthousiast over en deze activiteit is deels overgenomen door de onderwijscommissie van La Libertad.

Onderwijscommissie primair onderwijs

Delegatie op bezoek bij basisschool José Reyes Canales

DOS heeft de onderwijscommissie gevraagd voor 2016 een aangepaste begroting te maken voor het bedrag, dat in 2015 door LBSNN was toegezegd, maar niet is overgemaakt. Het ging om € 12.500. Begin november ontvingen we van de onderwijscommissie La Libertad het inhoudelijk en financieel verslag van de investeringen in het basisonderwijs in 2016. Er zijn rugzakjes met schoolspullen gekocht, reparatie aan schoolbankjes en een school uitgevoerd, docenten getraind, ouderbijeenkomsten gehouden, materiaal om educatieve spellen te maken en om campagne te voeren voor meer kinderen op school, en extra activiteiten georganiseerd voor risicokinderen.

Bij het overzicht van het aantal ingeschreven leerlingen en het verloop tijdens het schooljaar wordt aangegeven dat er in de tweede helft van het schooljaar 177 kinderen de school hebben verlaten.

Voor 60% van deze kinderen is dat omdat hun ouders vanwege werkmogelijkheden naar elders verhuisd zijn. Het grootste deel hiervan gaat naar een andere school.

Voor de overige 40% zijn de redenen ernstiger, namelijk problemen rond seksualiteit en het heel jong aangaan van relaties, en tienerzwangerschappen.

De commissie maakt zich hier zorgen over en heeft contact gelegd met Plan International, die ook in Chontales programma's rond deze thema's heeft. Plan heeft toegezegd een trainer en cursusmateriaal te leveren. Verder wordt samengewerkt met het Ministerie van Onderwijs en het

Ministerie van het Gezin. Aan DOS is om een bijdrage gevraagd voor eten en drinken tijdens de trainingen.

We zijn het wel eens met de commissie dat tienerzwangerschappen een groot probleem is. DOS staat positief ten opzichte van het ondersteunen van een project dat zich richt op het voorkomen van tienerzwangerschappen en het geven van seksuele voorlichting, maar heeft de onderwijscommissie gevraagd om een meer uitgewerkt plan hiervoor.

Los Pipitos

In 2014 is een flink bedrag (US\$ 10.400) geïnvesteerd in leermiddelen en therapeutisch materiaal voor leerlingen met een beperking. In La Libertad zijn 326 kinderen met een bepaalde beperking. Hiervan waren er begin van het jaar 19 ingeschreven op de school voor speciaal onderwijs van Los Pipitos in de stad. Ruim 100 van deze kinderen volgen onderwijs op reguliere scholen. Sommigen hebben ook therapie bij Los Pipitos. Anderen worden door de fysiotherapeut thuis bezocht. Het project leer- en therapeutische middelen voor Los Pipitos is grotendeels uitgevoerd. Materialen zijn aangeschaft, tevens zijn trainingen gegeven en huisbezoeken afgelegd. Het landelijke initiatief om vanaf 2015 alle kinderen met een beperking op gewone scholen te plaatsen in het kader van inclusief onderwijs, maakt het er niet makkelijker op om voor deze kinderen iets extra's te doen. De school Los Pipitos wordt nu alleen voor therapeutische doeleinden gebruikt. Cursussen om leerkrachten bij te scholen in onderwijs aan kinderen met een beperking kunnen met een beurs door de overheid worden gevolgd.

De Doetinchemse delegatie bracht in februari een bezoek aan Los Pipitos. Damarys, de voorzitter van deze organisatie van ouders met kinderen met een beperking, heet ons welkom. Er zijn zeven kinderen aanwezig die in een kring een gezamenlijk spel doen. Een jongetje krijgt privé therapie van de fysiotherapeut. Een van de twee statafels die in januari 2015 met Doetinchems geld aangeschaft zijn, was de dag voor onze komst pas uit de verpakking gehaald. Het bleek geen statafel maar een fitnessstafel te zijn. In het verleden liep de samenwerking tussen het bestuur van Los Pipitos en de onderwijscommissie in La Libertad stroef. Het lijkt er nu op dat de communicatie tussen ex-burgemeester Damarys, de nieuwe burgemeester Cenelia Ocón en Janery Kauffman van de onderwijscommissie, hersteld is. Zij zullen gezamenlijk beslissen over de besteding van de nog resterende \$ 3263,67 die op de rekening van de gemeente La Libertad staan.

Burgemeester Niels Joosten met zijn collega's
Darwin Kauffman, Cenelia Ocon en Damarys Lopez

Tijdens het bezoek van de Doetinchemse delegatie aan het gezondheidscentrum hoorden we dat het de bedoeling is dat er in het Centro de Salud een Centro de Atención Temprana komt om kinderen met een ontwikkelingsstoornis vroegtijdig te begeleiden. De lokale overheid heeft daar een budget voor. Er is alleen nog geen ruimte beschikbaar. Deze activiteit vindt nu deels plaats in het gebouw van Los Pipitos.

Beroepsonderwijs

In 2014 zijn er op allerlei plaatsen in Nicaragua Escuelas de Oficio Municipal EOM (gemeentelijke beroepsopleidingen) opgericht. Dit is een initiatief van de landelijke overheid. Ook in La Libertad ging deze school voor beroepsonderwijs van start. In overleg met de gemeente La Libertad heeft Doetinchem een bijdrage van € 25.360 (€ 50.720 na verdubbeling door Hivos/LBSNN) voor een aantal opleidingen beschikbaar gesteld:

In 2015 is een bedrag van € 48.534 door LBSNN overgemaakt aan de gemeente La Libertad voor een aantal korte cursussen in 2014 en 2015 en de in 2015 gestarte meerjarige opleidingen veterinaire assistent, verpleegkunde en topografie. Deze cursussen lopen in 2016 door.

LBSNN heeft de gemeente La Libertad eind 2015 toestemming gegeven om het saldo van \$ 13.373,54 in te zetten voor het afronden van de meerjarige cursussen vallend onder EOM. De gemeente La Libertad investeert zelf voor minimaal 50%. De bijdrage van Doetinchem wordt gebruikt om materiaal voor de praktijklessen aan te schaffen.

Halverwege 2016 volgden 33 leerlingen de opleiding veterinaire assistent, 18 leerlingen de opleiding landmeetkunde en 24 leerlingen de opleiding verpleegkunde. Eind 2016 zijn de meerjarige cursussen nog niet afgerond. LBSNN heeft toegezegd de nog lopende cursussen te blijven monitoren tot de eindrapportage van de gemeente La Libertad na maart 2018.

Meerjarige cursus tecnico veterinario

cursus topografia

Diplomeringsverpleegkundigen eerstejaars

Woningbouw

Samen met Sité Woondiensten ondersteunt Doetinchem een kleinschalig woningbouwproject in La Libertad. Aanleiding was de orkaan Mitch die in 1998 huishield in Nicaragua. Sinds 2002 zijn 33 degelijke woningen gebouwd, die via huurkoop afbetaald worden. De geïnde bedragen worden geïnvesteerd in nieuwe woningen. Daarvan zijn er inmiddels 4 gebouwd. De begunstigden doneren de grond waarop gebouwd wordt aan de lokale organisatie FC Juntos. De huur wordt in 180 maandelijkse termijnen betaald. De bewoners rekenen maandelijks contant af bij het gemeenschapshuis van FC Juntos. Na 15 jaar worden ze eigenaar van het huis en de grond. Alle overeenkomsten zijn vastgelegd in officiële documenten.

Tijdens de werkbezoeken van DOS in 2015 bleek er bij te veel huurders een achterstand in betaling. Daar is uitvoerig over gesproken met FC Juntos. Om een grotere achterstand te voorkomen en een inhaalslag te maken, zijn een aantal aanbevelingen gedaan. Dit heeft al direct geresulteerd in een verbetering van de financiële situatie. Tegen een familie die al 6 jaar niet betaald heeft, loopt een rechtszaak. De familie moet eruit.

Huis in aanbouw in 2016

Tevreden bewoners

Project Viviendas Sostenible VI voor de bouw van vijf huizen

In 2014 is er via donaties van Sité en de gemeente Doetinchem € 30.000 beschikbaar gekomen voor woningbouw. Eind 2015 heeft LBSNN uit het restfonds stedenbanden Nederland-Nicaragua een bedrag van € 30.000 beschikbaar gesteld voor dit plan, onder voorwaarde van gedegen accountantscontrole door een internationaal gecertificeerde accountant.

Begin januari 2016 is begonnen met de bouw van vijf nieuwe huizen. Ze zijn bestemd voor mensen met een bescheiden, maar vast inkomen, die belangrijk zijn voor La Libertad. Naast de vijf huizen van het project Vivienda Sostenible VI, waaraan de gemeente Doetinchem en Sité hebben bijgedragen, wordt er ook een huis via het roterend fonds gebouwd. De inkomsten worden gebruikt om weer nieuwe huizen te bouwen. Eind 2016 zijn de vijf huizen klaar. De controle door de accountant moet nog afgerond worden.

De bouw van het zesde huis uit eigen middelen is in verband met de vele regen nog even uitgesteld. Als deze woning afgerond is en er overzicht is over de financiën, gaat FCJ een planning maken voor de bouw van woningen met eigen middelen.

Een lokale woningstichting moet gaan zorgdragen voor duurzaam beheer van het project. In 2017 moet de rol van de commissie duidelijker worden. DOS zal daarbij ondersteuning bieden. Voor dit project is een aparte bankrekening geopend waarin ook een vertegenwoordiger van DOS inzage heeft.

Huis net gereed, april 2016

Huis in aanbouw juni 2016

Asilo de Ancianos

Doetinchem heeft een aantal jaren een bijdrage geleverd aan een maaltijdvoorziening voor arme ouderen in La Libertad. In Nicaragua bestaat niet zoiets als AOW. Ouderen worden opgevangen en verzorgd door familie en burens. Als die er niet zijn, hebben ze een probleem.

Sinds 2010 hebben de mensen uit La Libertad de zorg voor de maaltijdvoorziening helemaal overgenomen. Vanuit de RK-kerk in La Libertad kwam toen het initiatief om voor deze ouderen een permanent verblijf te maken. Daar bleek een groot draagvlak voor te zijn. De gemeente La Libertad en de grote goudmijn hebben medewerking toegezegd. Ook Doetinchem heeft een bijdrage beschikbaar gesteld. In 2013 heeft burgemeester Kaiser een deel van de prijs die hij ontving van het Christelijk Sociaal Congres, voor dit project bestemd.

Eind 2015 hebben alle betrokkenen hun bijdrage overgemaakt aan de plaatselijke pastoor, padre Almer Moncada, de trekker van het project.

Tijdens het bezoek van een delegatie van gemeente Doetinchem en DOS-bestuurders in februari 2016 kon de eerste steen gelegd worden. Het gebouw wordt in twee fasen gebouwd, eerst het daggedeelte met een keuken, een eetzaal en een ruimte voor medische zorg. Het slaapgedeelte wordt in een later stadium gebouwd. Het is een mooi ontwerp dat meteen al flink vereenvoudigd is, omdat het anders te duur werd. Padre Almer is er erg mee ingenomen. Maria del Carmen, met wie DOS veel samenwerkte als het om sociale projecten vanuit de kerk ging, verzuchtte: "Er is een droom in vervulling gegaan."

Eerste steenlegging bejaardenhuis door burgemeester Cenelia Ocón van La Libertad en burgemeester Niels Joosten van Doetinchem op 12 februari 2016

In augustus 2016 is fase I gereed. Het daggedeelte met een keuken, een eetzaal, een ruimte voor medische zorg en een ruimte voor administratie zijn klaar. Voor fase II is een bedrag nodig van USD 39.771. Er is nog USD 17.574 over van fase I. Het bedrag van USD 11.799 dat DOS al gereserveerd had voor fase II is in november overgemaakt. Daarnaast is nog ruim USD 10.000 nodig om het project af te ronden. Wij verwachten dat de andere partners (gemeente La Libertad, B2Gold, bedrijfsleven/IMISA en de kerken in La Libertad) daaraan een extra bijdrage zullen leveren. DOS heeft voor een extra bijdrage alvast een bedrag gereserveerd.

Fase I in aanbouw

Fase I gereed

Eind 2016 is de situatie als volgt: De onverharde toegangsweg naar het asilo is door B2Gold geplaveid. Tevens is de riolering, drinkwatervoorziening en de aansluiting op het elektriciteitsnet in orde gemaakt. Met materiaal dat over is van de vorige fase, gaat men beginnen met de bouw van de slaapkamers, ook al is er nog niet voldoende geld. De padre gaat ervan uit dat de mijn B2Gold wel over de brug komt met een extra bijdrage. De nog te bouwen kamers gaan gebouwd worden in een gesloten vierkant. Koeien en paarden kunnen dan niet meer dwars over het terrein lopen. Er komt een medicijnuitgifte-punt van de sociale apotheek, die nu nog in het parochiehuis zit. Uit de opbrengst daarvan wordt de medewerker betaald, die ook andere dingen kan doen voor het Asilo. Via het Ministerie van Gezondheid wil de padre een gespecialiseerde verpleegster regelen, en ook een arts die op gezette tijden aanwezig is.

Het bereiden van de maaltijden voor de ouderen zal in het nieuwe pand gebeuren, daarvoor moet de keuken wel helemaal nieuw ingericht worden, want de maaltijden voor kinderen blijft op de oude plek. Over de inrichting van het Asilo en het betalen van de vaste lasten, personeelskosten en dergelijke maakt padre Almer zich geen zorgen. "Dat gaat wel goed komen, met Gods hulp", zegt hij met een glimlach.

María del Carmen vertelt dat er plannen zijn om een groep 'Vrienden van het Asilo de Ancianos' op te richten, die activiteiten ter ondersteuning kunnen organiseren. Daarbij denkt ze aan contacten die er zijn in het buitenland en aan families in La Libertad waar een opa of oma in huis woont waar niet naar omgekeken wordt vanwege gebrek aan middelen of tijd. Deze ouderen kunnen dan tegen vergoeding een of meer dagdelen naar het Asilo komen.

Ontwikkeling toerisme in La Libertad

La Libertad heeft toeristische potentie. Met name de goudwinning en het plattelandskarakter van La Libertad nodigen uit tot een bezoek. Daar komt bij dat het klimaat prettig is: La Libertad ligt wat hoger in de bergen. Daardoor is het er minder warm dan in veel delen van Nicaragua. Ook in de droge tijd is de natuur nog grotendeels groen. De bevolking is erg gastvrij en ontvangt graag mensen van buiten. Als deelnemers van een stedenbandbezoek voelen we ons altijd erg welkom. Inmiddels is La Libertad goed te bereiken over een verharde weg en is veel werk verricht aan de zekerstelling van schoon drinkwater. La Libertad ligt net als de Achterhoek in een relatieve uithoek van het land. Dat waren voor DOS redenen om La Libertad de helpende hand te bieden bij het ontwikkelen van het toerisme.

Om nationale en internationale toeristen te bereiken, moet er wel wat gebeuren.

De gemeente La Libertad heeft een toeristisch plan. Na een aantal voorstudies hebben wij plannen uitgewerkt, hoe wij La Libertad daarmee kunnen helpen.

De gemeenten La Libertad en Doetinchem hebben samen een bedrag geïnvesteerd voor de nodige basisvoorwaarden:

- workshops waarin ondernemers en burgers zich bewust worden van de mogelijkheden van toerisme
- opzetten van een informatiepunt
- opknappen van het cultuurhuis, waarin panelen over het leven van de mijnwerker komen en archeologische vondsten uit het gebied
- promotiemateriaal, zoals folders, website en facebookpagina
- borden in de bebouwde kom om toeristische punten aan te duiden
- maken van toeristische plattegrond
- maken van catalogus met toeristische diensten en attracties.

Met enkele andere gemeenten in de streek Chontales, die ook een stedenband in Nederland hebben, proberen we een toeristisch circuit te ontwikkelen, dat via nationale en internationale kanalen gepromoot gaat worden. Voor de financiering hiervan is een grote Nicaraguaanse onderneming betrokken die een stichting heeft opgezet ter ondersteuning van economische initiatieven, de Fundación Centro Empresarial Pellas (CEP).

Aan deze fase van het project dragen bij: de gemeente La Libertad, CEP en Doetinchem. Het gaat om:

- trainen en begeleiden van ondernemers met toeristische producten
- beschrijven van nieuwe toeristische producten
- organiseren van ondernemers met toeristische potentie
- begeleiden van samenwerking tussen gemeente en landelijke instanties
- meehelpen opstellen van gemeentelijke toeristische agenda;

Ook wordt samenwerking gezocht met organisaties in buurland Costa Rica, waar toerisme een belangrijke bron van inkomsten is.

Het ontwikkelen en versterken van een specifieke toeristische product voor La Libertad, namelijk een toeristisch circuit rond de traditionele goudwinning, is nog niet van de grond gekomen. Het geld dat Doetinchem daarvoor beschikbaar had gesteld, is door LBSNN teruggestort omdat het Caminando Juntos programma afliep. Over de bedrijfsvoering van toeristische ondernemers en versterking van de gemeente bij het toerisme-beleid zijn we nog in contact met La Libertad.

Het Caminando Juntos programma liep tot eind 2015. Na de eindafrekening met LBSNN gaat DOS bezien in hoeverre Doetinchem met eigen middelen een vervolg kan geven aan de ontwikkeling van het toerisme. Begin 2017 kregen we daarover duidelijkheid. In totaal heeft Doetinchem tot nu toe € 44.690 geïnvesteerd in de ontwikkeling van het toerisme waarvan € 22.345 door Doetinchem zelf is bijeengebracht en € 22.345 via het Caminando Juntos-fonds van Hivos-LBSNN.

Wat kan er nu al in La Libertad:

- Logeren in een eenvoudig, maar schoon hotel met wifi.
- Kiezen uit diverse restaurants of eethuisjes (comedores).
- Logeren op het platteland 'bij de boer' onder zeer eenvoudige omstandigheden.
- Traditionele mijnbouw bezoeken.
- Paardrijden in de bergen.
- Zwemmen in een natuurlijk zwembad bij indrukwekkende waterval.

Gunstige basisvoorwaarden zijn dat de weg tussen de provinciehoofdstad Juigalpa en La Libertad is verhard, dat er sinds kort in La Libertad een geldautomaat is, dat de elektriciteit meestal werkt. En dat aan een goede drinkwatervoorziening wordt gewerkt.

Maar om als onbekende toerist de weg te vinden in La Libertad zijn er nog een aantal voorwaarden te vervullen. Er is bijvoorbeeld nog geen website waarop:

- Plaats en openingstijden van toeristisch informatiepunt
- Overzicht overnachtingsmogelijkheden en restaurants
- Lijst met toeristische hoogtepunten en arrangementen
- Vervoersmogelijkheden (openbaar vervoer, per motor, fiets, paard, 4WD)

Visioenen van Darwin Kaufmann

Darwin Kaufmann, burgemeester van La Libertad tot februari 2016, ontvouwt tijdens het bezoek van de Doetinchemse delegatie zijn ideeën over het toerisme:

Hij droomt van een museum, heeft een ontwerp en toekomstvisie. Rondom La Libertad zijn veel petrogliefen, in rotsen uitgekerfde tekeningen uit de precolombiaanse tijd. In overleg met de boeren op wiens grond deze petrogliefen liggen, zouden beschermingsmaatregelen getroffen moeten worden, bijvoorbeeld door er iets overheen te bouwen. Boeren die interesse hebben om toeristen op hun boerderij te ontvangen, zouden vanuit de stad gefaciliteerd moeten worden (stad als trampoline). Hij ziet veel in een toeristisch circuit samen met de gemeenten San Pedro de Lóvago, El Rama en Santo Tomás.

Casa de la Cultura is opgknapt, maar nog niet ingericht

Bewegwijzering naar Mirador La Cruz del Perdón

Bijeenkomst toerismecommissie

Monic Schaapveld woont op 2 januari 2017 een bijeenkomst bij van de toerismecommissie van de gemeente La Libertad. Daar zijn aanwezig: burgemeester Cenelia Ocón Ruíz; vice burgemeester Aristides Centeno Halleslevens (en later ook 2 assistentes); Henry Suarez van INTUR Juigalpa; Prof. Reina, directrice van de school José Reyes Canales; Prof Luz Marina Ocón, gedelegeerde van MINED; Gustavo Pérez Castro, hoofd politie, en Elisabeth, eigenaar internetcafé.

De burgemeester opent de bijeenkomst en geeft aan wat er gedaan is in het kader van het toerismeproject van de stedenband met Doetinchem in samenwerking met het LBSNN en Fundación Pallas: De richtingsborden voor toeristische bezienswaardigheden; trainingen voor personeel van restaurants en hotels; het toeristisch informatiepunt, dat momenteel gesloten is omdat het vakantie is; 10 toeristische gidsen zijn opgeleid. Ze noemt de boerenmarkt, die flink gegroeid is (35 families die producten verkopen) en steeds meer bezoekers trekt. Ook zegt ze dat de gemeente in gebreke is gebleven door geen post toerisme op te nemen in de gemeentelijke begroting voor dit jaar, alleen excursies van bijvoorbeeld folkloristische dansgroepen die optredens geven in andere departementen.

De medewerker van INTUR vult aan dat ze bezig zijn met de toeristische circuits, die staan in grote lijnen vast maar moeten nog verder uitgewerkt worden. Er moet bijvoorbeeld in kaart gebracht worden welke boerderijen geschikt zijn om te bezoeken en te verblijven. Voor de circuits definitief vastgesteld worden, worden er eerst 'proefbezoeken' georganiseerd. Als alles rond is en de informatie beschikbaar, krijgen we dit toegestuurd.

Het toeristisch informatiepunt zal beter bemenst worden, 7 dagen per week, ook in de vakanties. De kosten hiervan zijn voor de gemeente.

INTUR heeft een internetpagina gelanceerd, een toeristische kaart van heel Nicaragua met informatie per gemeente (<http://www.mapanicaragua.com>), ook La Libertad staat erop.

Het hoofd van de politie stelt voor om de eigenaren van boerderijen, de grote mijn, de kleine mijnbouwers uit te nodigen voor een bijeenkomst, om de coördinatie te verbeteren.

De Jackson-tunnel wordt momenteel verbeterd, een privé-initiatief.

De Coroso-waterval is in verval geraakt, de eigenaar die zich erg ingezet heeft om er een toeristische plek van te maken is overleden. Zijn familie heeft nu toegezegd om het weer op te knappen.

Tijdens de bijeenkomst worden een aantal concrete projecten genoemd. Daarover zal DOS zich in 2017 beraden.

Particuliere initiatieven

Monic sprak met Lenys Acevedo, eigenaar van Mytour, een pas gestart reisbureau in Juigalpa. Ze heeft samen met Don Javier van hotel Ocon verschillende mogelijkheden in La Libertad bekeken om meer bezoekers naar La Libertad te krijgen. Ze denkt aan een tour om het proces van goud delven te laten zien, wandelingen naar ecologische boerderijen etc. Ze is bezig met het maken van een internetpagina en filmpjes op youtube. En ze heeft contacten met andere reisbureaus en hotels in Managua.

Boerderij van de gebroeders Lazo Jirón

Overhandiging voorstel toerisme op platteland

Een ander particulier project heeft de Doetinchemse delegatie meegemaakt op de boerderij van de gebroeders Lazo Jirón, waar zij voor de lunch was uitgenodigd. Deze Lazo-familie heeft een boerderij in het stroomgebied van de río San Miguel. Zij zijn nauw betrokken bij het project Schoon water voor La Libertad. De eigenaar van deze boerderij, Abrahán Lazo, heeft drie jaar geleden dit stuk grond van zijn neef Danilo Lazo gekocht, er een mooi stenen huis opgebouwd en meteen maar een kleiner huisje voor eventuele gasten. In die drie jaar heeft hij van de nog onontgonnen grond een groen paradijsje gemaakt met een diversiteit aan gewassen en bomen. In hetzelfde gebied heeft ook neef Danilo zijn boerderij. Danilo Lazo is de voorzitter van het stroomgebiedscomité van de río San Miguel.

Marvin Calero, die tijdens de uitvoering van het waterproject de contactpersoon tussen WRIJ en de boeren was, overhandigt ons namens de boeren een soort oorkonde en een voorstel voor een project voor toerisme op het platteland.

Trazabilidad

Het ministerie van landbouw in Nicaragua (MAGFOR) heeft een programma opgezet voor het vastleggen van het traject van de herkomst van vlees (trazabilidad/traceability). Koeien krijgen net als in Nederland een identificatielabel in hun oor. Het is nodig om de stier of de koe te kunnen volgen van de geboorte tot en met de distributie van het vlees. In Nicaragua is dat met name interessant om een betere prijs voor het vlees te krijgen en voor de acceptatie daarvan bij de export. Al vanaf 2010 moet vlees aan deze voorwaarde voldoen bij de export naar de VS.

Bij veel projecten in Nicaragua – zo ook dit – is het een kwestie van lange adem. Eind 2012 moest er nog één handtekening gezet worden aan Nicaraguaanse zijde. In oktober 2013 is de eerste uitbetaling à \$ 9.600, waarvan \$ 2.000 voor ondersteuning kantoor, \$ 7.600 voor ondersteuning boeren, inclusief het krediet, gedaan. UNAG-CEGE in Juigalpa is behulpzaam bij de uitvoering. 49 producenten hebben meegedaan aan het programma met in totaal 2470 stuks vee.

Tijdens de tweede fase deden zich een aantal problemen voor. Een van de problemen is dat een overheidsinstantie de oormerken voor een lager bedrag aanbrengt, en minder eisen stelt dan overeengekomen in het contract tussen CEGE en FC Juntos.

Eind 2016 is de situatie als volgt: Sergio Lazo van FC Juntos heeft overleg gehad met UNAG-CEGE over de teruggave van het bedrag van 3360 dollar voor de tweede fase. De eerste reactie hierop was afwijzend. Het bestuur van FC Juntos gaat een afspraak maken met CEGE in Juigalpa. CEGE heeft de 500 oormerken ontvangen, maar heeft deze niet betaald, dat zou gebeuren naar mate de oormerken gekocht zijn door de boeren. CEGE heeft nog zowel het fonds als de oormerken. FC Juntos dringt aan op teruggave van het geld om het in eigen beheer te kunnen uitgeven voor trazabilidad.

Schoon water voor La Libertad

Het waterbeheer is verbeterd en het waterbewustzijn is vergroot bij de agrariërs, bestuurders en bewoners van de stad La Libertad. Met deze resultaten heeft waterschap Rijn en IJssel het project 'Schoon water voor La Libertad' in 2015 succesvol afgesloten.

Met de verworven kennis en investeringen gaat de gemeente La Libertad verder met fondsen van de Nicaraguaanse overheid en de plaatselijke industriële mijn. Het drinkwaternet wordt grondig uitgebreid en gerenoveerd. De Doetinchemse delegatie kreeg in februari een rondleiding langs alle onderdelen van de drinkwatervoorziening, te beginnen bij het innamepunt van het drinkwater in de río San Miguel. Er wordt hard gewerkt aan verbeteringen met betrekking tot de distributie. Extra buizen zijn in aanleg, o.a. om het water te vervoeren naar een watertank aan de andere kant van de stad, waar een stadsuitbreidingsgebied tegen een heuvel op bebouwd is, veelal met zeer eenvoudige behuizing. Eind 2016 is men in La Libertad positief over de distributie van het drinkwater. Het gaat nog steeds per sector, maar er is wel vaker water.

Aanleg pijpleidingen voor waterdistributie

Waterreservoir op hoogste punt Merél Miquel

Ook bracht de delegatie een bezoek aan het stroomgebied van de río San Miguel. Hier passen de boeren de aanbevelingen van het waterschap Rijn en IJssel toe. De río San Miguel levert het drinkwater voor La Libertad, vandaar het belang om dit stroomgebied te beschermen. We brengen een bezoek aan de boerderij van Santos Castellano, waar met ondersteuning van o.a. het SNV en Hivos een biogasinstallatie is aangelegd. Voorwaarde daarvoor is dat er een overdekte en geplaveide veekraal is. Het zo geproduceerde gas wordt naar de keuken van de boerderij geleid. De vloeibare mest dat als restproduct overblijft, wordt gebruikt als bemesting voor de bananenbomen.

Jaarrekening DOS 2016

In het boekjaar is niets toegevoegd aan de algemene reserve.

De hoogte van de reserve wordt voldoende geacht voor de continuïteit van de activiteiten. De reserve bedraagt per 31 december 2016 € 9.000.

De overige middelen per 31 december 2016 zijn gereserveerd voor projecten in La Libertad.

Balans per 31 december

	2016	2015
Activa		
<i>Vlottende activa</i>		
Vorderingen	€ 10.133	€ 618
<i>Liquide middelen</i>		
Spaarrekening	€ 42.289	€ 95.352
Rekening courant Rabobank	€ 795	€ 16.378
Kas	€ --	€ 60
	<u>€ 43.084</u>	<u>€ 111.790</u>
	<u>€ 53.217</u>	<u>€ 112.408</u>
Passiva		
<i>Eigen vermogen</i>		
Algemene reserve	€ 9.000	€ 9.000
<i>Voorzieningen</i>		
Reserveringen	<u>€ 44.217</u>	<u>€ 103.408</u>
	<u>€ 53.217</u>	<u>€ 112.408</u>

Overzicht Baten en lasten

	2016	2015
Baten		
Subsidies	€ 11.000	€ 23.949
Terugstorting LBSNN		€ 29.089
Donaties/acties	€ 261	€ 4.348
Acties 2014		€ 200
Rente	<u>€ 133</u>	<u>€ 437</u>
	<u>€ 11.394</u>	<u>€ 58.023</u>
Lasten		
Projecten	€ 63.189	€ 35.322
Inkopen		€ 37
Voorlichting	€ 375	€ 4.563
Uitwisseling LL	€ 3.545	€ 6.982
Overige kosten	<u>€ 3.475</u>	<u>€ 5.542</u>
	€ 7.395	€ 17.124
Resultaat/ toevoeging Voorzieningen	<u>€ -59.190</u>	<u>€ 5.577</u>
	<u>€ 11.394</u>	<u>€ 58.023</u>

Toelichting op de balans

Vlottende activa

Vorderingen € 10.133

De vorderingen betreffen

Gemeente Doetinchem - subsidie 2016 € 10.000

Rente spaarrekening € 133

€ 10.133

Liquide middelen € 43.084

Deze post betreft direct opeisbare banktegoeden.

Rekening crt. Rabobank € 795

Spaarrekening Rabobank € 42.289

Kas: opgeheven € --

€ 43.084

Passiva

Eigen vermogen € 9.000

de algemene reserve dient als garantie voor
de continuïteit van de organisatie

Voorzieningen € 44.217

De voorzieningen betreft reservering ter
ondersteuning van Caminando Juntos en andere projecten in La Libertad

Saldo 1 januari € 103.408

Onttrekking aan Voorzieningen 2016 € -63.189

toevoeging resultaat 2016 € 3.998

€ -59.191

Saldo 31 december € 44.217

Deze voorzieningen zijn geoormerkt voor:

Woningbouwprojecten € 13.414

Verdeling overige gelden € 30.803:

Asilo Ancianos (40%) € 12.321

Toerisme (30%) € 9.241

Overige projecten (30%) € 9.241

€ 44.217

Toelichting op het overzicht baten en lasten

Baten

<i>Ontvangen subsidies</i>	€ 11.000
Gemeente Doetinchem	€ 10.000
Gemeente Doetinchem: t.b.v. beamer en geluidsinstallatie	€ 1.000
	<u>€ 11.000</u>

Donaties/acties:	€ 261
schenkingen scholen	€ 195
opbrengst vogeltjes	€ 66
	<u>€ 261</u>

Rente: spaarrekening Rabobank	<u>€ 133</u>

Lasten

<i>Projecten La Libertad</i>	€ 63.189
project woningbouw	€ 37.775
Woonvoorziening ouderen /Asilo Ancianos	€ 11.179
Basisonderwijs ODM 2015 en 2016	€ 12.121
Beamer en geluidsinstallatie	€ 2.114
	<u>€ 63.189</u>

<i>Voorlichting: Fototentoonstelling 25 jr. La Libertad</i>	<u>€ 375</u>

<i>Uitwisseling La Libertad</i>	
Bezoek aan La Libertad	<u>€ 3.545</u>

<i>Overige kosten</i>	€ 3.475
Vertalingen	€ 1.123
Lidmaatschap LBSNN	€ 1.500
Representatiekosten	€ 28
Reiskosten	€ 148
Vergaderkosten	€ 90
Bankkosten	€ 60
Accountants en administratiekosten	€ 526
	<u>€ 3.475</u>

<i>Onttrekking Voorzieningen</i>	€ -59.190
Projecten La Libertad	€ -63.189
Resultaat 2016	€ 3.999
	<u>€ -59.190</u>

Lijst van afkortingen

ABTB	Algemene Boeren en Tuinbouw Bond
CEGE	Centro de Gestión Empresarial, economisch onderzoekscentrum
CEP	Centro Empresarial Pellas
CEPRODEL	Centro de Promoción del Desarrollo Local
DOS	Doetinchem en Ontwikkelingssamenwerking
ENACAL	Empresa Nicaragüense de Acueductos y Alcantarillados Sanitarios
EOM	Escuela de Oficio Municipal
FC Juntos/FCJ	Fundación Crecemos Juntos (stedenbandorganisatie in La Libertad)
GGD	Gemeentelijke Geneeskundige Dienst
Hivos	Humanistisch instituut voor ontwikkelingssamenwerking
INATEC	Instituto Nacional Tecnológico
INTUR	Instituto de Turismo
KPA	Kleine Plaatselijke Activiteiten
LBSNN	Landelijk Beraad Stedenbanden Nederland-Nicaragua
MAGFOR	Ministerio de Agricultura y Forestal
MDG	Millennium Development Goal
MINED	Ministerio de Educación
NGO	Niet Gouvernementele Organisatie
ODM	Objetivo del Milenio
PIT	Proyecto Integrable Territoriale
RK	Rooms Katholiek
Sité	Woondiensten Doetinchem
UNAG	Unión Nacional de Agricultores y Ganaderos
WRIJ	Waterschap Rijn en IJssel

BIJLAGEN

Bijlage 1 Visie DOS op de stedenband Doetinchem-La Libertad na 2015 ¹

Sinds 1992 hebben Doetinchem en La Libertad in Nicaragua een stedenband. In 1990 stond Nicaragua aan het begin van een periode van wederopbouw na een lange tijd van dictatuur en burgeroorlog. In Doetinchem werd toen sterk de behoefte gevoeld een bijdrage te leveren aan de opbouw van het land. De stedenband is daarvoor een goed middel gebleken.

In de loop der jaren zijn in Doetinchem veel mensen betrokken geraakt bij de stedenband. Velen hebben meegedacht met de Libertijnen in het zoeken naar projecten en programma's ter verbetering van de leefomstandigheden en duurzame ontwikkeling op het gebied van o.a. onderwijs, economie, water en sanitatie.

De gemeenteraad heeft zich in 2011 unaniem uitgesproken voor een voortzetting van de ondersteuning aan La Libertad tot en met 2015.

De afgelopen jaren is door de gemeente Doetinchem en DOS veel geïnvesteerd in de ontwikkeling van La Libertad. Door samenwerking met het Landelijk Beraad Stedenbanden Nederland-Nicaragua (LBSNN) bedraagt de totale investering in de periode 2007 tot heden ongeveer € 550.000,-.

Ook het Waterschap Rijn en IJssel heeft nauwe contacten in Nicaragua en met La Libertad. Afgeronde projecten zijn geëvalueerd en het Waterschap onderzoekt de mogelijkheden om de samenwerking met Nicaragua voort te zetten.

Tijdens het bezoek van een delegatie uit Doetinchem aan La Libertad in februari 2014 hebben we de jarenlange samenwerking (ondertussen bijna 25 jaar) geëvalueerd en gedachten ontwikkeld over de periode na 2015. In februari 2016 zijn in een bezoek aan La Libertad van een delegatie van de gemeente en het bestuur van DOS de resultaten van projecten en de situatie in La Libertad onderzocht.

Namens de stedenbandorganisatie FC Juntos in La Libertad verwoordde Sergio Lazo het in 2014 als volgt:

"Doetinchem is een deel van de geschiedenis van La Libertad. Overal in de stad en op het platteland is wel iets van Doetinchem te vinden. La Libertad is dankbaar dat Doetinchem in een moeilijke tijd voor Nicaragua hulp heeft aangeboden. Het gaat beter met Nicaragua en het gaat relatief goed met La Libertad. Met name de laatste jaren lijkt La Libertad uit een slaap ontwaakt te zijn. Er is veel meer bedrijvigheid. Huizen en wegen worden opgeknapt. La Libertad oogt fris en vrolijk. Ik schrijf dit mede toe aan de rol die de stedenband speelt. Onze ogen zijn geopend voor nieuwe mogelijkheden. In de periode 2007-2009 heeft de grote goudmijn stilgelegen. Werknemers van de mijn kregen toen 30% van hun loon doorbetaald, zodat ze konden overleven maar niet investeren. De handel in La Libertad moest toen wel zoeken naar andere oplossingen en die bleken er te zijn. Dit heeft het zelfbewustzijn van de Libertijnen versterkt.

La Libertad heeft Doetinchem in het hart gesloten en omgekeerd. Vriendschap hangt niet af van geld. We hebben een hechte en sterke vriendschapsband en die zal altijd blijven."

Namens de gemeente La Libertad voegt oud burgemeester Darwin Kauffman er aan toe:

---

¹ Dit document is een geactualiseerde versie van de eerder verspreide visie die als Bijlage bij de raadsmededeling van de burgemeester aan de gemeenteraad (2015-107) verspreid is.

"In de ruim 20 jaar van de stedenband hebben we geleerd dat deze samenwerking niet voor altijd is. We moeten duurzaam worden op basis van onze eigen middelen. We zijn er dankbaar voor dat jullie de eersten waren die ons ondersteund hebben en dat zullen we nooit vergeten. We hebben veel van jullie geleerd en we hopen dat de vriendschapsbanden ook na 2015 blijven bestaan. La Libertad heeft de laatste tijd een snelle groei gekend dankzij de ondersteuning van de mijn en de hulp van de stedenband. Belangrijke projecten voor de nabije toekomst zijn: een gecontroleerde vuilstortplaats, schoon drinkwater, technische opleidingen voor jongeren, verbetering van de wegen op het platteland, verbetering van de gezondheidscentra en omvorming van de landbouw naar een meer geavanceerde techniek. Ook de ontwikkeling van de toeristische sector is belangrijk voor de toekomst. Daarvoor werkt La Libertad samen met plaatselijke grotere en kleine ondernemers, met de nationale overheid en met vermogende Nicaraguaanse investeerders."

Betekenis voor Doetinchem

De stedenband heeft niet alleen voor La Libertad veel betekend. Velen in Doetinchem zijn betrokken (geweest) bij het creëren van een draagvlak en het verwerven van fondsen. Men kon veel plezier beleven aan activiteiten als lesgeven, muurschilderen, het opzetten van een tentoonstelling, etc. Deze activiteiten hebben een sterk verbindend karakter en brengen inwoners met verschillende achtergrond bij elkaar. Netwerken ontstonden lokaal en nationaal. Over de grenzen van eigen gemeenschap en eigen land kijken, heeft een toegevoegde waarde voor het leven.

Op het gebied van onderwijs, water en sanitatie, woningbouw, landbouw, strategische planning, kadasterontwikkeling en gemeentelijke belastingen hebben mensen met expertise hun kennis en ervaring over kunnen brengen aan de inwoners van onze partnerstad.

Landelijk Beraad Stedenbanden Nederland-Nicaragua (LBSNN)

De laatste jaren zijn veel projecten met La Libertad financieel ondersteund door de Nederlandse overheid. De uitvoering van projecten in het kader van een meerjarige ondersteuningsregeling Caminando Juntos (2007-2015) werd inhoudelijk begeleid door LBSNN. In eerste instantie verliep de samenwerking tussen LBSNN enerzijds en de gemeente Doetinchem en DOS anderzijds constructief. De laatste tijd zijn er echter de nodige conflicten over de uitvoering en evaluatie van projecten geweest en zijn de verhoudingen ernstig bekoeld. Aangezien Caminando Juntos in de afrondingsfase zit, beëindigt dit jaar ook ons lidmaatschap van het LBSNN.

Actuele financiële situatie (juni 2016)

LBSNN is volop bezig met de afronding van de projecten Caminando Juntos. Niet alle projecten konden volledig worden uitgevoerd. DOS heeft vroegtijdig aangegeven dat de niet bestede middelen terug moeten naar de partijen die ze ingebracht hebben. Dit conform wat in de contracten tussen LBSNN, DOS en La Libertad is afgesproken. Op basis van de informatie die momenteel beschikbaar is zal dit er toe leiden dat DOS na afronden van de lopende projecten ongeveer € 30.000 in kas zal hebben. Aan het eind van 2016 zal het exacte bedrag bekend zijn.

Toekomst

We zien dat het klimaat met betrekking tot ontwikkelingshulp in de wereld verandert. Veel gehoord is de leuze: Van hulp naar handel. We zien dat het beter gaat met Nicaragua en La Libertad. Het land blijft echter kwetsbaar met een relatief jonge democratie met ernstige politieke tegenstellingen. De economie is op dit moment sterk afhankelijk van een pact met Venezuela, bepaald geen stabiel land. Nicaragua ligt in een regio met veel onveiligheid en criminaliteit. Het land is op dit moment de gunstige uitzondering. Dat wil men graag zo houden. Ook de economie van La Libertad blijft kwetsbaar met een op traditionele landbouw (veeteelt) gerichte bedrijvigheid en met een goudindustrie die over 10 tot 15 jaar verdwijnt.

Doetinchem heeft zich rond de eeuwwisseling achter de millenniumdoelen van de Verenigde Naties geschaard. Projecten in La Libertad zijn aan deze millenniumdoelen verbonden. Met de Global Goals for Sustainable Development voor 2030 wordt hier door de VN een vervolg aan gegeven.

De post-2015 ontwikkelingsagenda is gestoeld op de drie pijlers van duurzame ontwikkeling: People, Planet en Profit. Naast de sociale, economische en milieu (ecologische) dimensie is er nog een extra dimensie aan toegevoegd gericht op veiligheid en rechtsorde.

Samen met onze partners in La Libertad willen we ook daar aan deze doelen werken.

We zoeken naar een manier om als bevriende steden contact te houden zonder dat daar een grote financiële bijdrage aan gekoppeld is. Hierbij willen we niet meer investeren in grote nieuwe projecten. Door de band levend te houden, kunnen we de ontwikkelingen op het gebied van onderwijs, wonen, water en toerisme volgen en zo mogelijk een bijdrage blijven leveren, zoals we dat tot heden financieel en inhoudelijk aanzienlijk hebben gedaan. Daarnaast houden we de mogelijkheid van expertise en fysieke uitwisseling van studenten en experts. Indirect is het in stand houden van de stedenband een manier om zicht te houden op de gedane investeringen en de projecten die vorm hebben gekregen via een revolving fonds zoals het huizenproject.

Gelet op de verankering die de stedenband in La Libertad en in Doetinchem heeft en de mogelijkheden van een vriendschapsband voor contacten in de toekomst, wil DOS een lans breken voor het behoud van de stedenband tussen Doetinchem en La Libertad. Een stedenband zonder blijvende betrokkenheid van de gemeente Doetinchem is echter geen stedenband. Wij verzoeken de gemeenteraad daarom om zich uit te spreken voor behoud van de stedenband en hiermee voor duurzame vriendschappelijke contacten met La Libertad.

Om de stedenband handen en voeten te geven zullen wij als DOS activiteiten ontplooiën om te bemiddelen tussen burgers en organisaties in Doetinchem en La Libertad als het gaat om verzoeken om uitwisseling en expertise en het creëren van daarvoor benodigde fondsen. Hiernaast verzoeken we de gemeenteraad ook na 2015 jaarlijks een bijdrage beschikbaar te stellen. We denken hierbij aan een bedrag van € 10.000 jaarlijks, alsook een vorm van ambtelijke ondersteuning. Hiernaast zullen de bestaande middelen van DOS benut worden om de stedenband invulling te geven. De niet uitgegeven projectgelden willen we graag beschikbaar houden om activiteiten in La Libertad te stimuleren.

Het ligt in de rede om over drie jaar opnieuw te bezien of en zo ja hoe de stedenband langer voortgezet wordt.

Bestuur DOS, juni 2016

Bijlage 2 Raadsvoorstel kader stedenbanden

Kader stedenbanden

voor beeldvormende raad
naam opsteller: J. Snijder
telefoonnummer: 399 695
e-mailadres: j.snijder@doetinchem.nl

Te besluiten om:

1. De stedenbanden met La Libertad, Pardubice en Raesfeld te continueren tot en met 2019.
2. Voor Stichting Doetinchem en Ontwikkeling Samenwerking (DOS) de bijdrage vast te stellen op € 10.000,- per jaar tot en met 2019 voor de stedenband met La Libertad.
3. De stedenband met Pardubice te continueren op bestuurlijk en ambtelijk niveau.
4. De stedenband met Raesfeld te continueren op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

Context

Sinds de jaren negentig onderhoudt Doetinchem een stedenband met twee steden, te weten Pardubice (Tsjechië 1991) en La Libertad (Nicaragua 1992). Na de gemeentelijke herindeling tussen Wehl en Doetinchem in 2005 heeft Doetinchem ook een stedenband met Raesfeld (Duitsland). Vanwege de bezuinigingen is er per 1 januari 2012 een en ander veranderd in het dossier stedenbanden. De subsidies aan Stichting Vrienden van Tsjechië en Stichting Vrienden van Raesfeld werden beëindigd en de subsidie aan Stichting Doetinchem en Ontwikkelingssamenwerking (DOS) werd afgebouwd tot een lager bedrag in 2015. Bij de voorjaarsnota 2011 is er bij amendement door uw raad besloten om te bezuinigen op de stedenbanden. Toch is het onderwerp nog regelmatig besproken in uw raad. In raadsmededeling 2011-105 is opgenomen dat een aandachtspunt bij de toenmalige bezuinigingen was dat er na de periode vanaf 2015 goede afspraken gemaakt moesten worden over de hoogte van de financiële bijdrage aan DOS. Er is toen aangegeven dat er een bedrag van € 19.949,- beschikbaar moest blijven voor DOS. Niet besloten is dat er gestopt moest worden. Deze afspraken zijn gemaakt (zie onder 2 La Libertad -Nicaragua en het visie document DOS in de bijlage). Met dit kader wordt hieraan gevolg gegeven.

De laatste keer dat uw raad een uitspraak heeft gedaan over de stedenbanden was tijdens de begroting 2014. DOS heeft toen een extra bijdrage gekregen voor een woningbouwproject in Nicaragua. Dit kader geeft aan hoe de Doetinchem de jaren 2016 tot en met 2019 met de bestaande stedenbanden omgaat.

1 Continueren van de stedenbanden

Stedenbanden kunnen met beperkte middelen behouden en onderhouden worden. Het beschikbaar stellen van kennis zowel bestuurlijk als ambtelijk (denk aan Pardubice), of het zoeken naar grensoverschrijdende sociaal-economische samenwerking (Raesfeld en de Duitse grensregio's) en het onderhouden van een bestuurlijke en ambtelijke band met partnerstad La Libertad in Nicaragua is mogelijk binnen de huidige beschikbare middelen.

2 La Libertad (Nicaragua).

Voor de stedenband met La Libertad heeft Doetinchem via DOS de afgelopen jaren een bijdrage geleverd aan het realiseren van de millenniumdoelen. Deze millenniumdoelen zijn formeel afgelopen, maar er zijn lopende projecten en projecten waarvoor gelden gereserveerd staan die nog afgerond moeten worden. Het is van belang om de komende periode zicht te houden op de gedane investeringen. De vrijwilligers van DOS hebben de afgelopen 25 jaar (en nog steeds) met enorme passie en inzet gewerkt aan de afgeronde en de nog lopende projecten.

Om de stedenband ook de komende periode tot en met 2019 handen en voeten te geven, zal DOS activiteiten ontplooiën om te bemiddelen tussen inwoners en organisaties in Doetinchem en La Libertad als het gaat om verzoeken om uitwisseling en expertise en het creëren van daarvoor benodigde fondsen. DOS heeft aangegeven dat zij, om dit te kunnen realiseren, een jaarlijkse bijdrage nodig hebben van € 10.000,- alsook een vorm van ambtelijke ondersteuning. Wij stellen voor om de stedenband tot en met 2019 te continueren en een jaarlijkse bijdrage van € 10.000,- aan DOS vast te stellen.

3 Pardubice (Tsjechië)

De afgelopen jaren is nog met regelmaat contact met Pardubice geweest. Er wordt op bestuurlijk en op ambtelijk niveau informatie uitgewisseld en er zijn werkbezoeken over en weer geweest. Ondanks beperkt budget en capaciteit is de stedenband in stand gehouden. Pardubice heeft een aantal raakvlakken met Doetinchem (binnenstad, krimp, vertrekkende jeugd, vluchtelingen) waardoor het nuttig is om de stedenband in stand te houden en bestuurlijke en ambtelijke kennis uit te wisselen (er worden geen projecten door ons uitgevoerd in Pardubice). Daarnaast staat er een onderzoeksopdracht in de steigers (uitgevoerd door een van de collega's die een MBA-opleiding volgt) waarbij onderzocht en geadviseerd wordt hoe de waarde van toekomstige bezoeken van ambtenaren van Pardubice naar Doetinchem en visa versa, vanuit de stedenband verder verbeterd kan worden. Wij stellen voor om de stedenband tot en met 2019 te continueren.

4 Raesfeld (Duitsland)

Dichter bij huis is de stedenband met Raesfeld. Vanuit het verleden ligt er een sterke band met Raesfeld. Door het wegvallen van de subsidie in 2012 is het culturele aspect van de stedenband komen te vervallen, maar de historische band tussen met name Wehl en Raesfeld is daarmee natuurlijk niet komen te vervallen. De gemeente houdt zich weliswaar niet meer bezig met de culturele kant van de stedenband, maar de samenleving in Wehl doet dat, met waardering onzerzijds, nog steeds wel. Deze ontwikkeling past ook bij de herijking van de rol van de overheid.

Raesfeld maakt deel uit van de Euregio waar ook Doetinchem bij aangesloten is. Grensoverschrijdende samenwerking wordt steeds belangrijker. Als 'grensgemeente' in de Achterhoek heeft Doetinchem belang bij een goed grensoverschrijdend netwerk op sociaal en economisch gebied. Op dit moment worden de mogelijkheden verkend om deel te nemen aan de gemeenschappelijke regeling Euregio Rijn-Waal. Deze verkenning heeft ten doel het inventariseren en benoemen van de inhoudelijke meerwaarde, kansen en (on)mogelijkheden op het gebied van grensoverschrijdende samenwerking. Deze verkenning richt zich onder andere op het mobiliteitsvraagstuk (in relatie tot economie). De Euregio Rijn-Waal ligt namelijk op de lijn Rotterdam-Genua, een ook bij de provincie Gelderland hoog op de lijst staande vervoercorridor. Voor Doetinchem speelt hier met name de aansluiting in Emmerich een grote rol. Andere actuele ontwikkelingen zijn de OV-verbinding richting Kleve (Hochschule) en de relaties met het verdere grensgebied.

Beoogd effect

Dit kader schept een beeld hoe we de komende jaren (2016-2019) met de stedenbanden omgaan op bestuurlijk en ambtelijk niveau én in samenwerking met DOS.

Argumenten

De stedenbanden zoals wij die voor 2012 kenden, hebben wij niet meer. Doetinchem heeft zich sindsdien meer gericht op de bestuurlijke kant van de stedenband dan op de culturele ervan. Er zijn geen risico's verbonden aan het hebben van stedenbanden, behalve in algemene zin dat de stedenbanden te veel geld zouden kunnen kosten. Dat is in Doetinchem niet het geval. Sinds de bezuinigingen in 2012 heeft het dossier Internationale betrekkingen een beperkt budget en is altijd binnen dat budget gebleven en bij overschot is dat, zoals het hoort, teruggevloeid in de algemene reserve. Er worden geen culturele 'feestjes' georganiseerd.

2.1 La Libertad; Er is financieel flink geïnvesteerd in de diverse projecten. Een aantal projecten loopt nog en behoeven verdere uitwerking en monitoring. Het is van belang dat de geïnvesteerde en nog geormerkte gelden op juiste wijze en verantwoord worden besteed (financieel verantwoord beleid).

2.2 Activiteiten van DOS hebben een sterk verbindend karakter en brengt inwoners met verschillende achtergrond bij elkaar.

2.3 Het stoppen van de stedenband met La Libertad brengt een risico van een andere categorie met zich mee. Er is door Doetinchem flink geïnvesteerd in diverse projecten en wij willen graag dat de bestede en geormerkte gelden optimaal besteed worden. Het is daarom goed om de komende periode de vinger

aan de pols te houden (van 2012 tot op heden betreft dat een bedrag van ongeveer € 125.000,-, bestaande uit de jaarlijkse subsidie DOS en bijdrage aan diverse projecten waaronder het woningbouwproject).

3.1 Pardubice; deze stedenband is er een waar wij (wederzijds) kennis kunnen delen op bestuurlijk en ambtelijk niveau als het gaat om onderwerpen die zowel bij ons als in Pardubice op de bestuurlijke agenda staan (krimp, vitale binnenstad, bestuurlijke vernieuwing, vluchtelingenbeleid).

4.1 De stedenband met Raesfeld is er een van sociaal-economisch belang binnen de Euregio en kan in dat opzicht ook van belang zijn in de toekomst bij het investeren in een duurzame en vitale economie.

Kanttekeningen

Stedenbanden onderhouden, ook al is het met beperkte middelen en capaciteit, kost geld. De vraag is of het onderhouden van stedenbanden daadwerkelijk iets oplevert voor Doetinchem, maar gezegd moet worden dat de wijze waarop Doetinchem met de stedenbanden omgaat er wel een is die in grote lijnen aansluit bij de bestuurlijke agenda en altijd binnen de budgettaire ruimte is gebleven.

Financiën

De voortzetting van de stedenbanden kan binnen de huidige beschikbare structurele middelen. Voor de stedenband met La Libertad heeft DOS met de gelden die zij nog gereserveerd hebben staan, een bijdrage van € 10.000,- per jaar nodig voor de projecten en de monitoring. Dat betekent dat er € 9949,- resteert. Dit is dekking voor de benodigde ambtelijke en bestuurlijke ondersteuning. Dat bedrag zal niet jaarlijks op gaan en niet=gebruikte gelden zullen terugvloeien in de algemene reserve.

De overige kosten die voor het onderhouden van de stedenbanden nodig zijn, kunnen vanuit de huidige structureel beschikbare middelen (budget internationale betrekkingen/stedenbanden) bekostigd worden. De beperkte ambtelijke kosten voor de stedenband met Raesfeld en Pardubice vallen onder de overhead.

Vervolg

De burgemeester zal jaarlijks een terugkoppeling over de stedenbanden aan het college en uw raad geven. De relatie met La Libertad zal voornamelijk onderhouden worden via DOS en voorts door bestuurlijke en/of ambtelijke uitwisseling. Aangezien er in 2016 al een bestuurlijk bezoek aan La Libertad is geweest, zal er in 2017 geen bestuurlijke delegatie naar La Libertad gaan. Voor Pardubice en Raesfeld geldt dat een uitwisseling op bestuurlijk niveau eenvoudiger is. Pardubice heeft aangegeven graag geïnformeerd te worden over ons aanvalsplan binnenstad en onze manier van vluchtelingenopvang en zal mogelijk in de eerste helft van volgend jaar naar Doetinchem willen komen.

Met Raesfeld zijn de contacten meer frequent (denk aan Euregioverband). Daar staan op de korte termijn geen concrete zaken op de agenda. De genoemde verkenning zal moeten uitwijzen hoe de grensoverschrijdende samenwerking in de toekomst vorm kan krijgen en uw raad zal daarover, weliswaar niet via deze lijn van de stedenbanden, op de hoogte gehouden worden.

In 2019 wordt opnieuw gekeken of en hoe we met de huidige stedenbanden verder gaan.

Bijlage

Visie DOS op stedenband Doetinchem - La Libertad 2016 en verder.

Burgemeester en wethouders van Doetinchem,
De secretaris, De burgemeester,

ing. N. van Waart

dr. J.M.E. Traag

Bijlage 3 Raadsbesluit kader stedenbanden

De raad van de gemeente Doetinchem;

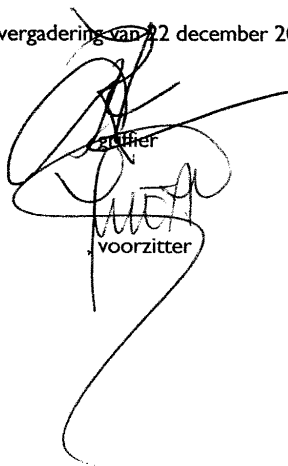
gezien het voorstel van burgemeester en wethouders over Kader stedenbanden;

gelet op artikel 108, lid 1, juncto artikel 147, lid 2 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De stedenbanden met La Libertad, Pardubice en Reasfeld te continueren tot en met 2019.
2. Voor Stichting Doetinchem en Ontwikkeling Samenwerking (DOS) de bijdrage vast te stellen op € 10.000,- per jaar tot en met 2019 voor de stedenband met La Libertad.
3. De stedenband met Pardubice te continueren op bestuurlijk en ambtelijk niveau.
4. De stedenband met Raesfeld te continueren op bestuurlijk en ambtelijk niveau.

Aldus besloten in zijn vergadering van 22 december 2016,

Burgemeester
voorzitter

gemeente [gD] Doetinchem	
Afd.	Kopie
10 JAN. 2017	
Documentnummer:	
Zaaknummer:	
Rappel werk:	

Bijlage 4 Door of met medewerking van DOS uitgevoerde projecten in La Libertad in de periode 1992 tot 2016

Millenniumdoel 1: Het uitbannen van extreme armoede en honger

Sociaal

- Bouw van gemeenschapshuis (Casa de la Hermandad) ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van La Libertad als stad (1995 - 1998)
- Renovatie van het park en speelmateriaal voor het park (1999)
- Bijdrage aan sociaal fonds voor minst bedeelden (1999-2007)
- Activiteitenplan voor het gemeenschapshuis (2000)
- Sociale apotheek (2005)
- Maaltijdvoorziening en opvang voor arme ouderen (vanaf 2006)
- Bouw van tehuis voor bejaarden (2016)

Kinderopvang/kleuteronderwijs in parochiecentrum

- Aanbouw van een keuken (1997-1998)
- Opknappen van de speelplaats (1997-1998)
- Aanbrengen van scheidingswanden en ramen voor het gebouw (1999-2000)
- Financiering van gebruiksmateriaal (1999-2000)
- Aanbouw van een keuken (1997-1998)
- Opknappen van de speelplaats (1997-1998)
- Aanbrengen van scheidingswanden en ramen voor het gebouw (1999-2000)

Millenniumdoel 2: Het bereiken van een universele basiseducatie

Basisonderwijs

- Nieuwbouw en opknappen van schooltjes in buitengebied (1998)
- Verschaffen van didactisch materiaal (1998-2002)
- Uitrusting drumband
- Sinds 2008: Integraal programma 'Alle kinderen naar school' (millenniumdoel 2) i.s.m. lokale en nationale overheid in Nicaragua
- betere bereikbaarheid scholen
- meer schoolbankjes
- meer en beter opgeleide leerkrachten
- schoolmaaltijden voor alle kinderen
- rugzakjes met schoolmateriaal voor alle kinderen
- scholing/bewustwording voor ouders
- programma voor werkende kinderen
- Leer- en therapeutisch materiaal voor kinderen met beperking Los Pipitos (2014)

Voortgezet onderwijs

- Uitrusting drumband (1998)
- Reparatie dak (1998)
- Toiletten (1999)
- Plaatsen watertank en elektriciteitsvoorziening bij middelbare school IRCA (1999)
- Printer en kopieerapparaat voor administratie (1999)
- Inrichten van de bibliotheek (1999)
- Aanleg sportvelden (1999)
- Milieuproject (1999)
- Inrichten computerlokaal (2000-2001) In 2004 computers via Nicaraguaanse overheid
- Verschaffen van didactisch materiaal (2001)
- 10 ecotoiletten (2015)

Millenniumdoel 4,5,6: Kindersterfte tegengaan; Het tegengaan van moedersterfte; Het uitbannen van hiv/aids, malaria en andere ziekten

Gezondheidszorg

- Equipment voor het laboratorium van het gezondheidscentrum (1998-2002)
- Inrichting en equipment van de bevallingsruimte in het gezondheidscentrum (2000-2002)
- Deel van salaris laborant (2002-2007)
- Reparatie ambulance (2007)
- Ziekenhuisbed en laboratoriumtafel (2005)
- Koelkasten op zonne-energie voor gezondheidsposten buitengebied (2009)

Millenniumdoel 7: De bescherming van een duurzaam leefmilieu

Infrastructuur

- Reparatie straten en daken na orkaan Mitch (1999)
- Verschaffen van zonnepanelen voor scholen, gezondheidsposten en kerkjes in buitengebied (2002-2003)
- Bijdrage verharding verbindingsweg La Libertad met provinciehoofdstad (2008)

Huisvesting

- Financiering van woningbouwprogramma vanaf 2000: Bouw van 33 huizen (huurkoop) voor middenklasse La Libertad (revolving fund)
- Extra investering om programma te verduurzamen: Bouw van vijf huizen via revolving fund, zodat jaarlijks uit de inkomsten een nieuw huis gebouwd kan worden (2016)

Water

- Schoonwaterproject in buurtschap Arena Abajo
- Samen werken aan schoon water in La Libertad (2008 - 2015)
- 3 deelprojecten:
  1. Duurzaam stroomgebiedbeheer
  2. Drinkwatervoorziening
  3. Verbeteren sanitaire voorzieningen en afvalwaterlozing
- Waterputten bij 4 scholen in het landelijk gebied (2011)

Millenniumdoel 8: Het ontwikkelen van een wereldwijde samenwerking voor ontwikkeling

Economie

- Melkfabriek Coopil/ Alianza Nova (1994; installatie en scholing 1998)
- Kredietprogramma voor kleine boeren (1999)
- Oprichten coöperatie van zuivelboeren (1999)
- Duurzame veehouderij i.s.m. UNAG (1999)
- Soy Nica, microkredietprogramma voor vrouwen (1999-2002)
- Materialen voor naaiatelier bij RK-kerk (2005)
- Ontsluiten La Libertad door verharding van verbindingsweg met provinciehoofdstad Juigalpa (2008)

- Programa Integral Territorial: pilotprogramma voor verbetering landbouwproducten, gekoppeld aan herbebossing (vanaf 2009); studie APEN (afgerond in 2011)
- Ontwikkeling toerisme (vanaf 2012)
- Traceability, oormerken en certificeren van koeien (vanaf 2013)
- Bijdrage aan opstarten boerenmarkt in La Libertad (2013-2015)

Beroepsonderwijs

- Campesino a Campesino, een scholingsproject waarbij kennis van boer tot boer wordt overgedragen (1997)
- Container met equipment voor technieklokaal middelbare school (2001-2002)
- Taller: werkplaats waar kansarme jongeren werken aan opdrachten en technisch onderwijs krijgen (2004)
- Duurzame beroepsopleiding voor o.a. agrarische en industriële sector (automonteur, elektricien) (sinds 2011)
- Financiële ondersteuning praktijkonderwijs voor opleidingen door Escuela Oficio Municipal (sinds 2014)

Algemeen

Capaciteitsopbouw gemeentebestuur 2004-2010

- Hulp bij strategische meerjarenplanning (2002)
- Kadastervorming (2003-2004)
- Invoeren onroerend goedbelasting en afvalbelasting (2006)
- Cursus grondbeleid en sociale huisvesting (2010)

Fundación Crecemos Juntos

- Capaciteitsopbouw middels lokaal en nationaal cursusaanbod (2004-2010)
- Faciliteren uitvoerende activiteiten (2005-2015)

Culturele uitwisseling

- Delegatiebezoeken over en weer 1992 - 2016
- Muurschilderprojecten 1994 - 2015
- Bezoek leerlingen Ludger College 2000
- Fototentoonstelling in La Libertad en Doetinchem (2002 en 2003)
- Xplore-jongerenreis 2008

Bijlage 5 25 jaar stedenband Doetinchem-La Libertad

25 jaar stedenband Doetinchem-La Libertad

Op tweede Paasdag 1992 vertrekt een Doetinchemse delegatie, bestaande uit wethouder Henk Luesink, Lai Yin Engwerda, arts GGD, Gerard Keurentjes, voorzitter ABTB, Joop Hakvoort van de Paolo Freirestichting en Wim van der Louw, verslaggever van De Gelderlander, naar de regio Chontales in Nicaragua. Tegelijkertijd vertrekt een delegatie boeren naar Nicaragua. Zij hebben al contacten in Midden-Amerika. Onder hen Riet Berntsen en Nel Verbree; zij zullen later belangrijke trekkers worden voor de Stichting Doetinchem en Ontwikkelingssamenwerking (DOS). Die stichting is op 23 oktober 1990 door de gemeenteraad van Doetinchem in het leven geroepen met als doel handen en voeten te geven aan een stedenband met een stad in een ontwikkelingsland. De keuze was gevallen op Nicaragua, een land dat een zware periode van langdurige dictatuur, burgeroorlog en natuurrampen achter de rug had. Chontales is een agrarische regio, passend bij het karakter van de Achterhoek.

De stichting DOS bestond in die tijd uit een verzameling werkgroepen met vertegenwoordigers uit het onderwijs, de gezondheidszorg, de agrarische sector en de kerken. De eerste contacten in de regio Chontales waren met het stadje El Coral. Met name de werkgroep kerken heeft daar tot 1998 een aantal projecten ondersteund. Omdat El Coral al diverse stedenbanden over de wereld had, is uiteindelijk de keus gevallen op La Libertad.

Een van de eerste projecten in La Libertad was een complete inrichting voor een melkfabriek. De actieve werkgroep landbouw heeft voor machines uit Nederland gezorgd en de organisatie mee helpen opbouwen.

In 1995 bestond La Libertad 100 jaar als stad. Voor die gelegenheid werd burgemeester Fokkens uitgenodigd naar La Libertad te komen. In Doetinchem waren inmiddels acties aan de gang om geld in te zamelen voor een gemeenschapshuis. Deze Casa de la Hermandad is in 1998 klaar.

De delegaties werden in die tijd ondergebracht bij families in vaak zeer eenvoudige behuizing. Voor de komst van burgemeester Fokkens was een deel van het gemeentehuis omgetoverd tot hotelkamer met zelfs een provisorische douche.

Andere projecten waarmee Doetinchem haar zusterstad ondersteunde, betroffen het verder uitbouwen van de melkfabriek, waaronder de installatie en training van het personeel en de vorming van een coöperatie van melkveehouders, een kredietprogramma voor kleine boeren en een trainingsprogramma van boer tot boer (Campesino a campesino).

Voor de erg eenvoudige schooltjes in het buitengebied werd actie gevoerd voor didactisch materiaal en de bouw van een nieuw schooltje. In die tijd waren er nauwelijks leermiddelen.

Van 1995 tot 2000 is er een trilateraal contact geweest tussen de stedenbanden Doetinchem, Pardubice en La Libertad, het NEWS-programma (NEWS staat voor de vier windrichtingen, een samenwerking tussen het rijke westen, het oostblok en het zuiden). Idee hierachter was dat het westen voor de financiën zou zorgen, het oosten voor de technische kennis en het zuiden de ontvangende partij.

Projecten die via NEWS gerealiseerd zijn: aanleg van goten, de aanleg van een weg tussen La Libertad en Timuli, renovatie van het centrale park en opknappen van de speelplaats, een activiteitenplan voor het gemeenschapshuis en de bouw van de eerste 10 huizen van het woningbouwproject.

In 1998 sloeg de orkaan Mitch toe in Nicaragua. Er kwam via acties en overheidssubsidies veel geld beschikbaar, ook voor La Libertad. Daarmee zijn daken en straten gerepareerd en is een begin gemaakt met de bouw van 10 stenen woningen die voor de helft gedoneerd en voor de helft aan de bewoners in huurkoop werden aangeboden. Het heeft tot 2003 geduurd, voordat de woningen in gebruik genomen konden worden. Dit had te maken met eigendomsrechten, infrastructurele werken etc.

In Doetinchem hebben de Mitch acties geleid tot veel creativiteit, saamhorigheid en solidariteit voor onze zusterstad in Nicaragua.

In de periode 1996 tot 2005 heeft DOS een aantal sociale projecten in La Libertad ondersteund. De delegatie die in 1996 een bezoek bracht aan La Libertad trof een opvang, comedor infantil, van 80 arme kinderen van 3 tot 6 jaar aan in het donkere parochiecentrum van de RK-kerk. Het was een ruimte zonder ramen met in de hoek een kookstel op butagas. Voor onze begrippen erg gevaarlijk en kindonvriendelijk. Met hulp van Doetinchem zijn de voorzieningen in de comedor infantil verbeterd (keukenaanbouw met inventaris, reparatie van het dak, ramen, kasten, watertank, speelmateriaal en later ook maaltijden en schooluniformen). In 2008 is de bijdrage voor maaltijden gestopt, omdat de nationale overheid in het hele land ingrediënten voor een warme maaltijd gratis ter beschikking stelde aan alle scholen voor kleuter- en basisonderwijs.

Van 1999 tot 2004 liep in La Libertad het programma Soy Nica, dat door een non van de RK-kerk in Nicaragua was opgezet. Arme vrouwen, meestal moeders van de kinderen die in de comedor infantil komen, krijgen scholing in goede voeding, het opzetten van een boekhouding en andere vaardigheden die nodig zijn om een klein bedrijfje te starten. Daarna komen ze in aanmerking voor een klein krediet (bedragen van \$ 100 tot \$ 300).

Doetinchem heeft gedurende 8 jaar een bescheiden bijdrage geleverd aan een sociaal fonds van de gemeente La Libertad. Daarmee werden arme inwoners van La Libertad geholpen bij bijv. de kosten voor een begrafenis.

De RK-parochie in La Libertad heeft Doetinchem om een bijdrage gevraagd voor een sociale apotheek (Venta Social de Medicamentos). De medicijnuitgifte van het gezondheidscentrum in La Libertad is in principe gratis, maar er was altijd een tekort. Voor veel noodzakelijke medicijnen moest men naar particuliere apotheken in het dorp. De meeste mensen kunnen dat niet betalen. Via een nationaal fonds in Nicaragua kan de RK-kerk aan goedkope medicijnen komen, die aan daarvoor geselecteerde mensen verkocht worden.

Vanaf 2006 heeft Doetinchem gedurende vier jaar maaltijden voor arme ouderen betaald. Zij komen tussen de middag naar het parochiecentrum, de comedor ancianos, en ontvangen daar een warme maaltijd. Het gaat om ouderen die geen familie in de buurt hebben. Sommigen zwerven op straat. In 2010 hebben de inwoners van La Libertad de betaling van de maaltijden overgenomen. Er was al langer een wens om een permanent onderkomen voor deze ouderen te realiseren. Sinds 2011 heeft DOS een startbedrag toegezegd onder voorwaarden dat het grootste deel door La Libertad zelf wordt opgebracht. Het heeft tot 2015 geduurd, voordat aan die voorwaarde was voldaan. Begin 2016 is de bouw begonnen.

Op het gebied van gezondheidszorg valt er in La Libertad nog veel te verbeteren. Toen er in 1996 een delegatie uit Doetinchem in La Libertad was, zijn afspraken gemaakt om het gezondheidscentrum van een volledige laboratoriumuitrusting te voorzien. Tussen 1998 en 2002 is dat gerealiseerd. Tegelijkertijd is de bevallingsruimte opgeknapt en van uitrusting voorzien. Gedurende 4 jaar is de helft van het salaris van de laborant betaald. Voor de gezondheidsposten in het buitengebied zijn

koelkasten op zonne-energie aangeschaft. Sinds 2009 heeft Doetinchem geen bijdrage meer geleverd aan de gezondheidszorg.

Gezondheidszorg heeft onder de sandinistische regering meer prioriteit gekregen. Met geld van de nationale overheid is in 2014 een mooi nieuw gezondheidscentrum geopend, dat er beduidend professioneler uitziet dan de vorige voorziening.

Millenniumdoelen campagne Caminando Juntos 2007-2015

Inmiddels is het belang van de millenniumdoelen doorgedrongen. Deze acht millenniumdoelen omvatten een scala aan activiteiten in en voor de ontwikkelingslanden om de armoede terug te dringen. Sinds 2007 zijn de projecten die Doetinchem ondersteunt, daarop geënt. In samenwerking met een aantal andere stedenbanden, verenigd in het LBSNN (Landelijk Beraad Stedenbanden Nederland Nicaragua), zijn we in het programma Caminando Juntos gestapt. In dit programma staat scholing en de ontwikkeling van de lokale economie centraal. De ontwikkelingsorganisatie Hivos verdubbelt sindsdien de ingezamelde gelden voor projecten die vallen onder deze noemer. Daarnaast krijgen de stedenbanden die aan dit programma meedoen een subsidie voor voorlichting en bewustwording in de eigen stad.

LBSNN verwoordt het als volgt: "Nicaragua heeft economisch potentieel. De campagne stelt Nicaraguanen in de partnersteden in staat de productie te verhogen, méér werk te creëren en zo een hoger eigen inkomen te verwerven. Daartoe zijn wel voorwaarden dat alle kinderen naar de basisschool kunnen en jongeren/volwassenen een vak leren om hun kansen op de arbeidsmarkt te vergroten. School is de beste werkplaats. Mensen met werk en inkomen kunnen beter voorzien in hun levensbehoeften en sturen hun kinderen naar school."

Voor La Libertad zijn daaraan vanaf 2007 de meeste projecten gekoppeld.

Millenniumdoel 2: Alle kinderen naar de basisschool

Al vanaf het begin van de stedenband was er vanuit Doetinchem veel aandacht voor het onderwijs. Met acties en sponsorlopen van basis- en middelbare scholen is veel geld opgehaald dat via een verdubbelingregeling van het KPA-fonds in La Libertad is besteed aan schoolboeken en dergelijke. Vooral het Ludger College en het Metzo College waren actief.

In het kader van millenniumdoel 2 is in Nicaragua een programma bedacht om meer kinderen naar school te krijgen. Ook in La Libertad gingen honderden kinderen niet naar school.

De zeven strategieën zijn:

1. Verbeteren van de infrastructuur door bouw en restauratie van scholen
2. Meer leerkrachten beter opleiden
3. Maaltijdverstrekking op scholen
4. Gratis schoolpakketten voor de armste kinderen
5. Meer en beter didactisch materiaal
6. Scholing voor ouders
7. Programma's voor werkende kinderen / kinderarbeid tegengaan.

Doetinchem heeft van 2008 tot 2016 een aantal van deze strategieën ondersteund. De nationale en lokale overheid hebben daar ook aan bijgedragen. Zo zijn er met geld uit Doetinchem vier scholen gebouwd, enkele scholen gerestaureerd, schoolbankjes aangeschaft en gerepareerd, vele rugzakjes met schoolspullen uitgereikt, trainingen voor leerkrachten en scholing voor ouders ondersteund. De Nicaraguaanse overheid investeerde in bouw en reparatie van scholen, aanstellen en betalen van

meer leerkrachten, trainingen voor onderwijzend personeel en de maaltijdverstrekking op alle scholen.

Sinds 2011 is meer nadruk komen te liggen op het op school houden van de kinderen tot en met de zesde klas ('La Batalla por el sexto grado').

Sinds 2013 investeren we in methoden die de kwaliteit van het onderwijs verbeteren. Hiermee denken we een bijdrage te leveren aan het terugdringen van de schooluitval. Het gaat om een uitwisseling van werkvormen, bijvoorbeeld gedifferentieerd lesgeven, zodat meerdere niveaus tegelijk aan het werk kunnen. Dit is vooral van belang voor scholen waar meer klassen in één lokaal werken. Ook om speelse werkvormen, waardoor kinderen en leerkrachten meer plezier hebben in de lessen. Daarnaast om het ontwikkelen van passend en duurzaam lesmateriaal. Leerkrachten zijn door Lipkje Stolk en Mart Hopmans getraind door middel van workshops. Als aanvulling op de reguliere lesmethoden voorziet het in een grote behoefte. Inmiddels is het in La Libertad een vast onderdeel van de trainingen voor leerkrachten.

Los Pipitos

In 2014 is een flink bedrag (US\$ 10.400) geïnvesteerd in leermiddelen en therapeutisch materiaal voor leerlingen met een beperking. In La Libertad zijn 326 kinderen met een bepaalde beperking. Hiervan waren er begin van het jaar 19 ingeschreven op de school voor speciaal onderwijs van Los Pipitos in de stad. Ruim 100 van deze kinderen volgen onderwijs op reguliere scholen. Sommigen hebben ook therapie bij Los Pipitos. Anderen worden door de fysiotherapeut thuis bezocht. Therapeutische en educatieve materialen zijn aangeschaft, tevens zijn trainingen gegeven, huisbezoeken afgelegd en bijeenkomsten voor ouders van een kind met een beperking georganiseerd.

Het landelijke initiatief om alle kinderen met een beperking met ingang van 2015 op gewone scholen te plaatsen in het kader van inclusief onderwijs, maakt het er niet makkelijker op om voor deze kinderen iets extra's te doen. De school Los Pipitos wordt nu alleen voor therapeutische doeleinden gebruikt. Cursussen om leerkrachten bij te scholen in onderwijs aan kinderen met een beperking kunnen met een beurs van de overheid worden gevolgd.

Millenniumdoel 8 gaat om verbetering van de economische situatie in ontwikkelingslanden

Op lokaal niveau heeft Doetinchem daaraan met diverse projecten bijgedragen.

In het gemeentelijk strategisch beleidsplan voor ontwikkeling dat de gemeente La Libertad in 2007 heeft opgesteld worden drie integrale territoriale projecten (PIT) beschreven.

Haalbaarheidsstudie PIT 1

De belangrijkste economische activiteit van La Libertad is veehouderij en landbouw. Ter verbetering van de kwaliteit en kwantiteit van de agrarische productie heeft de gemeente La Libertad een territoriaal en regionaal project geformuleerd. Het doel is bij te dragen aan de ontwikkeling van de landbouw en veeteelt in drie gebieden van La Libertad. Het gaat om versterking van de productieketen en de sociaaleconomische ontwikkeling van kleine en middelgrote boeren met milieuvriendelijke productiemethoden.

Met geld uit Doetinchem is een haalbaarheidsstudie verricht, waarin de verwachte opbrengsten en het dekkingplan onderzocht zijn. De uitkomst was positief. Met deze studie in de hand kunnen de boeren in aanmerking komen voor nationale en internationale subsidies.

Duurzame drinkwaterbron PIT 2

Het tweede territoriaal regionaal project gedefinieerd door La Libertad is een plan om het stroomgebied van de rivier de Rio San Miguel in de toekomst duurzaam te maken als drinkwaterbron. DOS heeft voor de uitvoering van de voorbereidingsstudie van dit project het Waterschap Rijn & IJssel en de Unie van Waterschappen benaderd. Op 18 oktober 2007 heeft Louis Bijlmakers, bekend met de problematiek vanuit Matagalpa en werkzaam bij waterschap De Dommel, een zeer inspirerende presentatie gegeven over zijn ervaringen in Matagalpa voor vertegenwoordigers van de gemeente Doetinchem, waterschap Rijn en IJssel en DOS. De vertegenwoordigers van waterschap, gemeente en DOS hebben toen de intentie uitgesproken dit project te gaan uitwerken.

Dit heeft geleid tot het project 'Schoon water voor La Libertad', waarvoor in 2009 het convenant is ondertekend. Het heeft even geduurd voordat dit project onder de noemer van economische ontwikkeling zou vallen en in aanmerking kwam voor de subsidie van Hivos.

Ontsluiting La Libertad door verharding verbindingsweg PIT 3

Ontsluiting van de regio door verharding van de verbindingsweg met de provinciehoofdstad Juigalpa. Eind 2006 is de regering Ortega aangetreden. Aanleg van goede wegen is een van haar prioriteiten. De overheid had een flinke som geld gereserveerd voor de aanleg van de verbindingsweg. Het gemeentebestuur moest het resterende bedrag bijeen zien te krijgen en heeft daarvoor ook ondersteuning van Doetinchem gevraagd. Het verharden van de 35 kilometer lange weg is een belangrijke stap in de ontwikkeling van La Libertad. De toegang van de bevolking tot goede gezondheidszorg, onderwijs, en economische ontplooiing is hierdoor sterk verbeterd.

Trazabilidad

Het ministerie van landbouw in Nicaragua (MAGFOR) heeft een nieuw project opgezet rond het vastleggen van het traject van de herkomst van vlees (trazabilidad/trace ability) Daarbij krijgen de koeien net als in Nederland een identificatielabel in hun oor. Het is nodig om de stier of de koe te kunnen volgen vanaf zijn geboorte tot en met de distributie van het vlees. In Nicaragua is dat met name interessant om te komen tot betaling voor de kwaliteit van het vlees en de acceptatie van het vlees bij de export. Via de Fundacion Crecemos Juntos, de stedenbandorganisatie in La Libertad, kunnen boeren in La Libertad een krediet aanvragen. Alleen de boeren met maximaal 40 koeien komen in aanmerking voor dit krediet. Het is bestemd voor onderzoeken op ziektes, de oormerken en technische kosten. De koeien dienen als onderpand van de lening. De aflossing komt in een roterend fonds, zodat ook nieuw geselecteerde boeren kunnen profiteren van een lening. Het contract voor dit project is in augustus 2011 in Doetinchem en La Libertad ondertekend door alle betrokken partners en is in 2013 in uitvoering gegaan.

Toerisme

Nicaragua komt op als toeristisch land. Ook La Libertad en omgeving heeft toeristische potentie. Sinds 2009 heeft de gemeente La Libertad een gedetailleerd strategisch plan voor de ontwikkeling van het toerisme: Plan estratégico de desarrollo turístico municipal La Libertad, Chontales. Begin 2012 heeft een expertmissie van het LBSNN La Libertad bezocht. In mei 2012 verscheen het rapport Turismo en el Campo. Daarin schetsen Bob Nederveen en Tessa Groenen de mogelijkheden van een toeristische ontwikkeling in La Libertad, San Pedro de Lóvago, El Rama en San Marcos. La Libertad kan vanuit onze optie onderdeel worden van een nieuwe toeristische oost-west route, waar ook San Pedro de Lovago en El Rama deel van uitmaken. La Libertad staat bekend om de goudwinning en het vrije leven van de goudzoekers. Het authentieke stadje is prachtig gelegen aan de voet van het Amerrique gebergte waardoor de diverse

toegangswegen naar La Libertad adembenemend mooi zijn. Naast de interessante traditie van goudwinning, heeft La Libertad de toerist ook een enorme natuurlijke rijkdom te bieden dat aanvullend is aan het huidige toeristische product van Nicaragua.

Toerisme als bron van inkomsten zal in de toekomst belangrijker worden als de goudproductie in La Libertad stopt. De voorstellen voor de eerste fase van het toerismeproject in La Libertad omvatten het verbeteren van de infrastructuur, het inrichten van een toeristisch punt, bewegwijzering, beleving van traditionele mijnbouw (Ruta del Oro), het inrichten van een museum en scholing.

De tweede fase bestaat uit het trainen en begeleiden van bestaande en potentiële ondernemers met toeristische producten, het identificeren van nieuwe toeristische producten, het organiseren van de lokale private actoren, het begeleiden van de samenwerking tussen gemeente en het instituut voor toerisme in Nicaragua INTUR, het meehelpen opstellen van gemeentelijke toeristische agenda's.

Ook wordt samenwerking gezocht met toeristische organisaties in buurland Costa Rica, waar toerisme een belangrijke bron van inkomsten is.

In mei 2014 is de toeristische agenda van de gemeente La Libertad uitgekomen. Daarin een gedetailleerd overzicht van de planning en begroting voor 2014.

De laatste fase was grotendeels gericht op het ontwikkelen van een specifiek toeristisch product voor La Libertad 'El Mineral'. Dit project moest in verband met het eindigen van het Caminando Juntos programma voor eind 2015 afgerond zijn. Dat is niet gelukt. LBSNN heeft dit onderdeel gecancelld.

Boerenmarkt

Juigalpa en Managua zijn de uitvalbases voor de lokale bevolking van La Libertad om landbouwproducten te verkrijgen en te verkopen. Veel lokale boeren produceren vooral voor eigen gebruik. In het stedelijk deel van La Libertad was geen plek om hun productie te vermarkten.

De gemeente La Libertad heeft in haar meerjarenplanning de oprichting van een boerenmarkt in het stadje begroot. DOS heeft hieraan een financiële bijdrage geleverd. Sinds 2014 is er op vrijdag om de veertien dagen markt in La Libertad. Zowel de boeren als de bevolking zijn er heel tevreden mee.

Beroepsonderwijs

La Libertad heeft drie sectoren met economisch potentieel: Landbouw, mijnbouw en dienstverlening (MKB). Het ontbrak in La Libertad echter aan beroepsonderwijs in het voortgezet onderwijs en aan vakopleidingen voor jong volwassenen. Sinds 2009 zijn er in La Libertad gesprekken gevoerd om te komen tot een vorm van beroepsopleiding.

In september 2011 is de eerste opleiding van start gegaan. Het betreft een driejarige opleiding tot landbouw- en veeteelttechnicus die in de weekenden gegeven wordt. In 2012 zijn de vakcursussen automonteur en elektricien begonnen. Deze beginfase verliep niet vlekkeloos. Zo bleek dat het ontbrak aan voldoende materiaal voor de praktijklessen.

In 2013 heeft de nationale overheid in bijna alle gemeenten Escuelas de Oficio Municipal (EOM) opgericht. Doetinchem heeft La Libertad aangeboden om met name voor praktijkmateriaal een bedrag beschikbaar te stellen voor de volgende cursussen:

- korte cursussen betreffen bakker, banketbakker, schoonheidsspecialiste, mechanica, planologie, solderen, manicure en pedicure, naaien en informatica;
- meerjarige cursussen veterinaire technicus, topografie en verpleegkunde.

Millenniumdoel 7 gaat om bescherming van het milieu, schoon drinkwater en minder sloppenwijken

Schoon water voor La Libertad

Het waterbeheer is verbeterd en het waterbewustzijn is vergroot bij de agrariërs, bestuurders en bewoners van de stad La Libertad te Nicaragua. Met deze resultaten heeft het waterschap het project 'Schoon water voor La Libertad' in 2015 succesvol afgesloten.

In het project heeft Waterschap Rijn en IJssel samen met gemeente Doetinchem, stedenbandorganisatie DOS/LBSNN, drinkwaterbedrijf Vitens, de Lettinga Associates Foundation uit Wageningen en de Unie van Waterschappen kennis en ervaring overgebracht op het gebied van integraal stroomgebiedbeheer, over het organiseren van de drinkwatervoorziening en over kleinschalige afvalwaterbehandeling.

Concrete resultaten

De inzet van de Nederlandse kennis en ervaring heeft de afgelopen jaren veel opgeleverd voor het waterbeheer in dit gebied. Concreet betekende dit onder andere dat boeren hun bedrijven anders gingen inrichten: zij hebben overdekte en geplaveide stallen gebouwd, waardoor de mest niet wegstroomt naar de rivier, maar gebruikt kan worden voor het opwekken van biogas. Langs de oever van de rivier zijn bomen geplant om erosie van de grond tegen te gaan. Er zijn ecolatrines (toiletvoorzieningen) en vee passages gebouwd. Ook is een biofilter aangelegd om afvalwater te reinigen en zijn er arseenfilters vervaardigd.

Het project is gestart in 2009 en de laatste jaren is veel aandacht besteed aan het borgen van de kennis bij de plaatselijke instanties zoals de gemeente La Libertad, het drinkwaterbedrijf en de landbouwcoöperatie. Juist hierdoor is er een blijvende verbetering in het regionale waterbeheer in La Libertad ontstaan.

Betrokkenen aan het woord

Dijkgraaf Hein Pieper van Waterschap Rijn en IJssel: "Zeven jaar is gewerkt aan het versterken van het waterbewustzijn in La Libertad en omstreken. Op heel praktische wijze lieten onze medewerkers boeren, burgers en ambtenaren leren over wat goed waterbeheer vermogt. Toen ik zelf in Nicaragua was, werd ik getroffen door het enthousiasme. Met eigen ogen heb ik gezien dat boeren hun verantwoordelijkheid nemen om de drinkwaterbronnen te beschermen en daar terecht trots op te zijn."

Burgemeester Darwin Kauffman van La Libertad: "In de jaren '90 ging La Libertad een vriendschapsband aan met de gemeente Doetinchem. Er kwam een kennisuitwisseling tot stand over onderwerpen op het gebied van water. Daarbij kon La Libertad profiteren van de eeuwenlange ervaring van de Nederlanders in hun relatie met het water. Onder andere de technische capaciteiten van de gemeente rond waterbeheer zijn enorm versterkt. In het kader van het project is het beheerplan voor de Rio San Miguel uitgewerkt en het stroomgebiedcomité opgericht. We hebben in de loop van het proces veel geleerd."

Danilo Lazo Vega, agrariër en voorzitter van het stroomgebiedcomité: "Vóór dit initiatief wisten wij boeren eigenlijk niet wat een stroomgebied is, staken we delen van het bos in brand voor de houtkap of voor de uitbreiding van het landbouwgebied, werd er ongecontroleerd gejaagd en waren we ons er niet van bewust dat water zo belangrijk is. We zijn nu in staat tot het beter organiseren van onze boerenbedrijven, we voeren diversificatie van teelten in en we hebben vooral kennis kunnen opdoen. We zijn nu goed georganiseerd en we gaan ervoor. Als boeren voelen we ons belangrijk

omdat we serieus genomen worden en omdat het van ons afhangt of er voldoende water van goede kwaliteit is.”

Ter gelegenheid van het voltooien van het project is een kleurrijke brochure uitgegeven die op grote schaal is verspreid in La Libertad en Nederland: “De oogst van 7 jaar watersamenwerking door de ogen van eindgebruikers”. Voor de kinderen in La Libertad is het boekje “Yo soy el Rio” uitgegeven, waarin op eenvoudige wijze wordt uitgelegd hoe belangrijk het is om goed voor de rivier te zorgen.

Het project ‘Schoon water voor La Libertad’ vormde een onderdeel van het programma Caminando Juntos waarvan het opdrachtgeverschap deels berust bij het LBSNN/Hivos.

Het project sluit aan bij de ambities van vele landen, waaronder Nederland en Nicaragua, namelijk werken aan de millenniumdoelen.

Korte samenvatting van de verschillende fasen van het project

Eerste fase 2008-2011

In deze fase is een begin gemaakt met het stroomgebiedbeheer van de Rio San Miguel, verbetering van de sanitatie en het drinkwaternet in de stad.

Tweede fase 2011-2013

In de tweede fase ligt de focus op de bedrijfsplannen voor boeren, met maatregelen voor het (water)milieu en ter versterking van hun economische positie. In 2011 hebben vijf samenwerkende gemeenten in het stroomgebied van de Rio Mico (La Libertad, San Pedro de Lovago, Santo Tomas, Villa Sandino en Santo Domingo) als onderdeel van dit project een intentieverklaring voor samenwerking op het gebied van stroomgebiedbeheer in groter verband ondertekend. In 2012 is verder gewerkt aan het vergroten van draagvlak.

Belangrijk onderdeel in deze fase was het vergroten, delen en vastleggen van waterkennis.

Inmiddels is het stroomgebiedcomité van de Rio San Miguel officieel ingeschreven in het register van de Nationale Waterautoriteit ANA. De functie van het comité is vergelijkbaar met de functie die een waterschap in Nederland heeft, maar dan op basaal niveau. Sinds oktober 2013 is het Comité de Cuenca Rio Mico operationeel. Dat beslaat een groter gebied over de vijf eerdergenoemde gemeenten.

Derde fase 2013-2015

Sinds augustus 2013 bevindt het project zich in de nazorgfase.

Het jaar 2014 stond in het teken van de afwikkeling van de bedrijfsplannen met de betrokken boeren, de bouw van tien echolatrines op de middelbare school en de cursus voor ambtenaren van de gemeenten en het drinkwaterbedrijf over een goede drinkwatervoorziening.

Drinkwater

Vitens heeft zich in 2013 teruggetrokken. Waterschap Rijn en IJssel heeft ook het onderdeel drinkwater overgenomen, waarvoor het een specialist inhuurde die adviseert over het beheer en distributie van drinkwater. Voor ambtenaren van de deelnemende gemeentes en het drinkwaterbedrijf is op de valreep van 2014 de cursus drinkwater gerealiseerd.

In 2014 hebben de experts van waterschap Rijn en IJssel met consultant gesprekken gevoerd over het masterplan drinkwater. Goudmijn B2Gold heeft de financiering daarvan voor zijn rekening genomen. In juni 2015 was de studie en het ontwerp voor een goede drinkwatervoorziening en riolering gereed en kon de gemeente La Libertad het werk aanbesteden. Met geld van de mijn en de nationale overheid is nu de eerste fase in uitvoering.

Stroomgebiedbeheer

Ambtenaren en leden van de stroomgebiedcomités volgden cursussen en workshops die vooral gericht zijn op het ontwikkelen van vaardigheden om hun taken goed op te pakken. Voor boeren die in de tweede fase op het spoor van het werken met een bedrijfsplan zijn gezet, zijn er studiegroepen gevormd om zélf verder te gaan werken met het bedrijfsplan. Daardoor gaan ze strategisch en toekomstgericht denken over hun bedrijf. De beide stroomgebiedcomités werden gecoacht in het verder vormgeven van hun activiteiten.

In 2014 is in het stroomgebied van de Rio San Miguel gewerkt aan de implementatie van de bedrijfsplannen en de administratie daarvan. 25 bedrijven zijn betrokken bij het deelproject 'Werken met je bedrijfsplan'.

SNV-Managua was betrokken bij de aanleg van biogasinstallaties. Op vijf bedrijven werden de stalvloeren verhard, zodat de installaties geplaatst konden worden. Dit project is zelfstandig door het stroomgebiedcomité uitgevoerd.

Sanitatie

In 2012 waren er verkenningen voor de introductie van composttoiletten op de middelbare school IRCA. De school gaat de compost gebruiken voor hun eigen moestuin. Het project heeft vooral een educatief karakter. Intussen zijn op het terrein van de school 10 eco-latrines gebouwd.

Waterexperts uit La Libertad lopen stage bij waterschap

In september 2014 zijn zeven vertegenwoordigers van het watercomité te gast geweest bij waterschap Rijn en IJssel. Zij werken in Nicaragua aan het project Schoon water voor La Libertad. De delegatie bestond uit boeren en ambtenaren. Zij maakten kennis met de werkwijze van het waterschap en de Nederlandse manier van samenwerken tussen organisaties. Vooral de samenwerking tussen boeren en waterschap bij het waterbeheer kreeg aandacht. Veeteelt, verbonden met water en bodemvruchtbaarheid, was ook een thema dat aan bod kwam. In een aantal werksessies heeft men het geleerde omgezet in plannen voor thuis. Een gezamenlijke bijdrage aan een landelijke waterconferentie in januari 2015 in Nicaragua werd voorbereid. Op de vrije zaterdag bezocht de delegatie enkele waterwerken waar Nederland wereldberoemd mee werd, zoals het gebied IJsselmonde en de Deltawerken.

Laatste missie waterschap Rijn en IJssel aan La Libertad

In januari 2015 was een delegatie van WRIJ aanwezig bij een waterconferentie in Managua. Deze conferentie was georganiseerd door de Dutch Water Authorities, waaraan ook het waterschap Rijn en IJssel deelneemt, en verschillende Nicaraguaanse partijen. Vanuit La Libertad heeft men de kans waar genomen om het waterproject stevig te presenteren middels een presentatie en een schitterende maquette. Speciaal voor deze missie was de deelnamen van dijkgraaf Hein Pieper van het waterschap Rijn en IJssel. Met het oog op de vraag 'Hoe gaan we als Nederlandse waterexperts verder in Nicaragua?' was zijn deelname aan de conferentie zeer zinvol.

Waterputten bij plattelandsscholen

Kinderen van basisscholen hebben met Wandelen voor Water 2010 en 2011 geld opgehaald voor 4 waterputten bij schooltjes in de buitengebieden van La Libertad. Door de realisatie van vier putten krijgen ongeveer 80 kinderen direct toegang tot schoon drinkwater. Dit water is ook beschikbaar voor hun families en omwonenden, zo'n 500 mensen.

Woningbouw

Samen met Sité Woondiensten ondersteunt Doetinchem een kleinschalig woningbouwproject in La Libertad. Aanleiding was de orkaan Mitch die in 1998 huishield in Nicaragua. Sinds 2002 zijn 33 degelijke woningen gebouwd, die via huurkoop afbetaald worden. De geïnde bedragen worden geïnvesteerd in nieuwe woningen. Daarvan zijn er inmiddels 4 gebouwd. De begunstigden doneren

de grond waarop gebouwd wordt, aan de lokale organisatie FC Juntos. De huur wordt in 180 maandelijkse termijnen betaald. De bewoners rekenen maandelijks contant af bij het gemeenschapshuis van FC Juntos. Na 15 jaar worden ze eigenaar van het huis. Alle overeenkomsten zijn vastgelegd in officiële documenten.

Tot en met 2012 heeft DOS met donaties van Sité en anderen gebruik kunnen maken van een verdubbelingregeling via het KPA-fonds.

In november 2012 waren Sergio Lazo en Jamileth Miranda uit La Libertad op werkbezoek in Doetinchem. Het thema wonen was de rode draad van het bezoek. Het bleek dat er nog veel behoefte is aan woningen voor de middenklasse in La Libertad. Voor de mensen in hutjes bouwt de gemeente La Libertad een aantal zeer eenvoudige woningen; de Canadese goudmijn B2Gold bouwt huizen voor werknemers van de mijn.

DOS heeft geprobeerd aan de wensen uit La Libertad gehoor te geven. Door nog eenmaal een flink bedrag beschikbaar te stellen, zou de woningbouw in La Libertad een flinke slag kunnen maken. In 2014 is er via donaties van Sité en de gemeente Doetinchem een substantieel bedrag beschikbaar gekomen voor woningbouw. Het plan Viviendas Sostenible voorziet in de bouw van vijf huizen. Nieuw is de oprichting van een lokale woningstichting die zorgdraagt voor duurzaam beheer van het project. In 2016 zijn de vijf huizen daadwerkelijk gebouwd.

Millenniumdoel 1: De armoede in de wereld is in 2015 gehalveerd

Sociale projecten zijn vanaf het begin van de stedenband een aandachtsgebied geweest.

Vanaf 2006 is dit het project Asilo de Ancianos

De maaltijdvoorziening voor arme ouderen waarvoor Doetinchem zich een aantal jaren heeft ingezet, is sinds 2010 zelfvoorzienend. In La Libertad bestaat een groot draagvlak om naast de maaltijden aan deze ouderen ook volledige zorg te bieden. De economische commissie van de RK-parochie Virgen de la Luz heeft zich sterk gemaakt voor de bouw van een tehuis waarin 16 ouderen onderdak krijgen.

Doetinchem heeft \$ 20.000 klaar liggen voor de bouw van dit tehuis. Daarvan is € 5.000 gedoneerd door burgemeester Herman Kaiser als onderdeel van zijn afscheidscadeau.

Tijdens het bezoek van de DOS-delegatie in februari 2014 hebben we gesproken over de bouw van het asilo de ancianos in La Libertad, o.a. met viceburgemeester Darwin Kauffman, Victor Martinez, vertegenwoordiger van goudmijn B2Gold, padre Almer van de RK-parochie en vertegenwoordigers van FC Juntos.

DOS stelt als voorwaarde voor het schenken van het bedrag dat alle stakeholders een contract ondertekenen waarin beschreven:

- afspraken met alle actoren (RK-kerk, gemeente La Libertad, FC Juntos/DOS, goudmijn B2Gold) over het ontwerp van het gebouw, eigendomsrechten van de grond, de financiële bijdragen en verantwoordelijkheden van de diverse actoren en het tijdsplan;
- opstellen van een plan voor inrichting en exploitatie;
- benoeming van een krachtig comité dat het project draagt.

Eind 2014 is dat contract er nog niet. Ook is nog niet met de bouw begonnen. Tijdens het bezoek van de DOS-delegatie in juni 2015 is het gelukt alle stakeholders nogmaals om de tafel te krijgen. Tijdens dit bezoek is een contract opgesteld waar iedereen zich in kon vinden. De gemeente La Libertad, de

RK-kerk en DOS hebben toen ondertekend. De mijn B2Gold heeft voor aanzienlijke vertraging gezorgd. Pas eind 2015 kregen we te horen dat de mijn zijn beloften is nagekomen. Ook de gemeente La Libertad heeft haar bijdrage overgemaakt.

Tijdens het werkbezoek van de gemeente Doetinchem en DOS in februari 2016 is de eerste steen gelegd voor het asilo de ancianos in aanwezigheid van de padre, de mijn, de gemeente La Libertad, de gemeente Doetinchem en DOS. In augustus 2016 is fase I gereed. Het daggedeelte met een keuken, een eetzaal, een ruimte voor medische zorg en een ruimte voor administratie zijn klaar. De voorbereidingen voor de tweede fase zijn in volle gang.

Activiteiten in Doetinchem in het kader van Caminando Juntos Programma 2007 -2015

2008	Xplore uitwisseling, Doetinchem millenniumgemeente
2009	website in gebruik genomen, showroom Helmink geopend
2010	Dineravonden Graafschap College, Benefietconcert Hola La Libertad,
2011 en 2012	Wandelen voor Water
2011 en 2013	Badeendjes race
2012 en 2013	Kunstveiling i.s.m. Gruitpoort
2013	installatie en verkoop van 300 Nicaraguaanse balsahouten vogeltjes bij opening Amphionpark
2012, 2013 en	
2014	Sponsoractie bedrijven i.s.m. Graafschap College
2014	Optimaal FM marathon radio-uitzending.

Lay out: repro, gemeente Doetinchem
Productie: repro gemeente Doetinchem